

Виликди финин месэлайриз килигна

3-апрелдиз Дагъустан Республикадин Кыилин везифаир вахтуналди тамамарзай Владимир Васильев СКЖД-дин начальник Владимир Пястолова халасан Кеферпатаан Кавказдин ракъун рекъяй, рельсерал алай автобусда аваз Махачкъала шегъердин ракъун рекъин вокзалдилай Дербент шегъердин ракъун рекъин вокзалдал къван фена, хабар гузва РД-дин Кыилин ва Гъукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъди.

Региондин руководителдихъ РД-дин Гъукуматдин Председатель Артем Здунов, РД-дин экономикадин ва территорияр вилик тухунин министр Осман Хасбулатов ва са жерге маса ксар галай.

Дагъустан Республикада ракъун рекъин комплекс - им региондин производстводин къурулушдин лап важибу пай я. Республикада ракъун рекъерин яргывал 509 километрдиз барабар я.

Махачкъаладай Дербентдиз фейи чавуз СКЖД-дин территориальный управленидин начальницин заместитель Захар Адамова региондин руководитель Тарки станция авай гъалдин гъакъиндай хабардар авуна, "ракъун рекъин ведомственный охрана" ФГП-дин филиалдин директордин заместитель Роман Филимонова охранадин даяхдин пункт авай гъалдикай сүгъетбетна.

Ахла рельсерилай фидай автобусдин салонда РД-дин Кыилин везифаир вахтуналди тамамарзай Владимир Васильеван ва Кеферпатаан Кавказдин ракъун рекъин начальник Владимир Пястолован иштираквал аваз совещание кыле фена.

Гүрүштадай яргыл мензилприз ва шегъеррин патарив гвай чайриз пассажирар тухунин къвалах гъеңеншарунин, вагонрин парк цийи хъувунин, остановкаялай чаяй пайгардик кутунин, дашмушавай парарин къадар артухарунин мумкинвилер веревирдна.

Совещанидал къейд авурвал, Кеферпатаан Кавказдин ракъун рекъи Дагъустандин экономикада еке роль къугъазва. РД-дин территориядай яна тухувтай парарик, асул гысадбай, нафтадин продуктар, тахта-шалман, техил акатзана. Идахъ галаз сад хъиз, ракъун рекъин транспортди тухувтай парарин къадарар артух хъун таъминарун патал жезмай къван къулай шартлар тешкилун, парар тухунай гъакъи къачунин къвалах пайгардик кутун, парарин иесийиз ери аваз къуллугъ авунин дережа хажун гекъерек я.

Республикадин территорияда пассажирар патал къулай шартлар тешкилун барадай датлана къвалах тухузва. Икк, Дагъустандин агъалийрин талабуналди алайтый иисуз Махачкъала-Дер-

бент маршрутдиз алаба яз къве поезд ахъянава.

Алай вахтунда республикада шегъеррин патарив гвай чайриз рейсер тамамардай вад жут поездар жепбнава, абурукай чадин агъалийри гегъеншдаказ менфят къачузва. 2018-йисан сад лагъай кварталда региондин шегъеррин патарив гвай чайриз рейсер тамамардай поездри 97 агъзур кас тухвана. Имни алайтый иисуз талукъ тир девирдив гекъигила 29 процентдин гзаф я.

Россиядин виридалайни къадим шегъер тир Дербентдив агакъайла региондин Кыилин везифаир вахтуналди тамамарзай Владимир Васильеван ва СКЖД-дин начальник Владимир Пястолов зөгметдин ветеран, СКЖД-дин гъурьметлу работник Гъажиагъа Мегъамедшериофовны галаз шегъердин вокзалдиз ва ракъун рекъин тарихдин музейдиз килигна. Гүгъультай региондин Кыилин везифаир вахтуналди тамамарзай Владимир Васильева, СКЖД-дин начальник Владимир Пястолова ва РД-дин Гъукуматдин Председатель Артем Здунова журналистрин са жерге суалтоз жавабар гана.

Владимир Васильева, къилди къа-чуртла, къейдна: "...Чаз ракъун рехъ авай гъалдиз, ана гъерекат ва хатасувал хүн тешкилнавай гъалдиз килигдай мумкинвал хъана. Чун ракъун рекъин Махачкъала-Дербент участокда къвалах вири жигъетрай мифялтудаказ тешкилнавайдах инанниш хъана".

Вичин патай яз Владимир Пястолова лагъана: "Виридалайни хуш жедай кар гъим я лагъайтла, чи адеддинди тушир гурууш юбилейдин иисуз кыле фена: 120 йис идалай вилик Махачкъаладай Дербентдиз къван ракъуй поездрин гъерекат къайдадик кутунай. Дербентдиз рекъе тъатай чавуз республикадин руководителдихъ галаз санал чна Дагъустан Республикадин сергъятра транспортдин жигъетдай къуллугъ авунин ери хажунин мурадралди санал къвалахунин лап важибу месэлайр ве-ревирдна".

Артем Здунова къейдна: "Асул месэлайрикай сад гъим я лагъайтла, чи экономический майдан чи сергъятра агал хүн лазим туш. Гъавиляй къунширихъ, гъа гысадбай Азэрбайжандикъ галаз санал къвалахун лап важибу я. Идахъ галаз алакъалу яз чна сергъятилай гигиндаказ ва къулайдаказ элячунин къвалах тешкилунин месэлайр веревирдна. Ихтилат сергъятидин ва таможнядин гүзчивал авунайкай физва. Эгер таможнядал документар түккүрүнин къвалах эглешар тийиз хъайтла ва сергъятал яргъалди акъвазуниз мајбур тавартла, Махачкъаладинни Бакудин арада авай алакъа пайгардик акатда. И месэла чна жуван гүзчивилек кутазва".

Общество

...Суалар арадал текъведайвал

1 ◀

Дагъустандин Кыилин везифаир вахтуналди тамамарзай В.Васильева мадни къетлендаказ къейд авурвал, гражданрилай къvezvay, гъа гысадбай дарманралди тъминаруниз талукъ арзайрин квадар рехъ гуз тежжади хътин еришралди артух жезва. Махачкъаладиз атай чавуз улькведин Президент Владимир Владимирович Путина ихъитин везифа вилик эзига: чна пулдиннин инсанрин арада чипиз къеж акъудзаяв жавадарсуз, темягъкар чиновникрин десте гътнаваз хъунин гъал арадай акъудун гerek я. Къейд авурвал, прокуратуради гүзчива, къанун-къайда хъдай органри лагъайтла, тайин тир къвалах тухуда. Чна налогар дузындаш къватлиз хъайтла тайинарнавай месэлайр гъялун патал мадни еке мумкинви-

лер ачух жеда", - къейдна региондин руководителди.

Веревирдзай месэладай РД-дин медицинадин рекъяй мажбуридаказ страховатунин Территориальный фондунин руководителдин сад лагъай заместитель Рафик Бутаев, РД-дин прокуратурадин силисдал ва гел жағурунин оперативный къвалахада гүзчивал авунин рекъяй управленидин начальник Татьяна Анищеко ва масабур рахана.

Ахла РД-дин Гъукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Анатолий Къарибова къуршахар къунин спортдин ақжары Европадин чемпионатдиз тъазурвал акъвай гъалдин гъакъиндай сүгъбетна. Докладчи къейд авурвал, и къвалах тайинарнавай графиқдал аласлу яз кыле физва.

В.Васильева Чемпионат кылы тухуниз талукъ яз са жерге тапшуругъар гана.

Астрахандай - Дагъустандиз

2-апрелдиз Россиядин оборонадин министр Сергей Шойгуди министерстводин руководстводихъ галаз тухвай совещанидал Каспийский флотилия Астрахандай Каспийскдиз хидайдан гъакъиндай малумарна. Шойгудин гафаралди, и кардихъ Каспийдин регионада хатасувал тъминарун патал важибу метлеб ава. Идалай вилик оборонадин министерстводай хабар гайивал, Каспийский флотилиядин гимияр бинеламиш жедай чакъартадаракламишунин къвалахдин сад лагъай пай 2019-йисуз акъалтларда.

Каспийский флотилия республикадиз хуникиди Дагъустанда Гъульерин дяведин флот патал пешекарар гъазурдай вуз ачухдай мумкинвал арадал къвэзва, малумарна региондин Гъукуматдин Председателдин заместителдин везифаир вахтуналди тамамарзай Рамазан Жафарова.

Адан гафаралди, Каспийский флотилия Астрахандай Дагъустандиз хуникихъ гъам республика, гъамни санлай улькве патал стратегиядии жигъетдай еке метлеб ава. "Ида Россиядин къиблепатан сергъятрин хатасувал тъминаруниз, Дагъустан гележегда мадни вилик тухуниз хъсан таъсирида", - къейдна РЖАфарова.

Гатфарин призыв - 2018

Земфира БАБАЕВА

3-апрелдиз РД-дин военный комиссариатда Дагъустандин военком Даитбек Мустафаевыа республикадин СМИ-рин векилприх галаз 2018-йисан гатфариз жегъилприз армиядин жергейриз эвер гүнин месэлайриз талукъарнавай пресс-конференция кылы тухвана.

1-апрелдилай Россияда гатфарин призыв башламиш хъанва. Ам 15-июлдай къван да-вам жеда. Аскерри са иисуз къуллугъда. И гатфариз Россиядин Ярактуу Къуватрин жергейриз 128 агъзур кас жегъилар фида.

Военкомди къейд авурвал, Дагъустандай армиядин жергейриз гатфарин призывдин вахтунда 1350 жегъиль рекъе твада. Алайтый иисуз гатфарин призывдив гекъигайтла (1950 кас), къадар түмил хъанва. И карни эхиримжи вахтунда контрактдин бинедаллас къуллугъзавай аскеррин къадар гзафарунихъ галаз алакъалу я.

- Армиядиз жегъилрин сад лагъай десте апрелдин къедлайтлар паюна фида. Дагъустандин призывнанар Россиядин армиядин вири военный округринг рекъе твада. Чи аскерри къураматдин, военно-космический, ракъун рекъин ва маса частара къуллугъда. Армиядин жергейриз тухдайбур хъдайла, сифтени-сифте яшариз чехи, чипхъ кылин, технический кылин ва маҳсус пешекарвиллин образование авай, военно-учетный пешеяр (ашпаз, водитель, крановщик, фельдшер, медбрать) къаучунвай, ДОСААФ-дин школа акъалтларнавай жегъилприз артуханвал ава. Алай иисуз армиядиз физвайбурукой 1000 жегъиль С, D, E категориядин водителдин пеше гвайбур жеда, - лагъана военкомди.

Д.Мустафаеван гафаралди, эхиримжи иисара армияда аскерар патал еке дегишви-лар арадал атанва. Адётдин аскерринг къадар къвердавай түмил жеда, контрактнин къадар гзафарда. Алай иисуз гатфарин призывда мад са цийидал хъанва. Военкомди лагъайвал, алайтый иисара, сагъламвал себб яз, медкомиссиядин къаардадли запасда тунтай, гъеле 27 йис тахъланвай жегъилприз сагъламвал цийи кыилелай ахтарышай.

далай къулхъ армиядиз къуллугъиз фидай ихтияр ганва. Идалай гъейри, армиядин жергейриз физвай жегъилрин вилик профессионально-психологический жигъетдайни къеви истемишунар эзигнава. И карни къайдан-нисзам чурдай, чип-чипиз къаст ийидай ниятар авай хътин, дустагъра ацуяна хтанвай же-гъилар армиядин жергейриз акъат тавун патал ийизва. Военкоматра авай медкомиссийр дуктур-нарколог тахънуз килигна, абурук военный полициядин къуллугъчияр кутунва. Абурувай жегъилрин арадай наркоматар чириз жезва.

Военкомди лагъайвал, армиядиз тухузай жегъилприз, гъеле къватлайдай пунктуна амаз, чеб къуллугъиз физвай частарикай луѓузва ва абурук гъар частунин алукъдай маҳсус парталралди, недай сүрсөтдадли тъминарзана. Къуллугъзайбуруз къулавай алар хъун патал абурук гигиенадихъ галаз алакъалу шейэр авай маҳсус сумкайралди тъминарда. Гъар са призывнандыз электронный къайдада карта түккүрда.

Д.Мустафаев къейд авурвал, республикадин военкоматдин шегъеррин ва районрин отделенирия жегъилар армиядиз желб авунин барадай гerek вири серенжемар истемишишавай къайдада кылы тухузва.

Гатфарин призывдин вахтунда чи лезги районрин гъар са военкоматди 30 жегъиль армиядин жергейриз рекъе твада.

РД-дин военкомди малумайвал, Да-гъустандин жегъилар гъар иисуз контрактдин бинедаллазни къуллугъиз физва, абурун къадар къвердавай гзаф жеда. Алай иисуз республикадай 1300 контрактнинди Россиядин Армиядин жергейра къуллугъда. Абурувай 300 кас гъеле сад лагъай кварталда армиядиз рекъе твада.

Эхирдай Д.Мустафаев 8-апрель военкоматрин пешекарвиллин сувар тирдакай, алай иисуз 100 иисан юбилей къейдзавайдакай, Да-гъустанда и сувариз талукъарнавай мярекат 12-апрелдиз кылы тухдайдакай лагъана ва СМИ-рин векилрин суалризни жавабар гана.

Къой чи аскерринг ислягъ гъалара къуллугъдай ва сагъ-саламатдиз диде-бубайрин патав хъведай мумкинвал хъурай.

Риклерин гъарай

“Кемерово, чун вахъ гала!”

Мердали ЖАЛИЛОВ, литературадин
отделдин редактор

Хъиткынзава, хъиткынзава, жанабияр!
Сурани кваз секинзавач, жанабияр!
Кузва, кузва, алугзава цырерни кваз.
Цырэзва, незва, алтухзава пырерни кваз.
Биши хъанва лап парабур, япар аваз,
Буыркыу хъанва, вилер лугъур
къалар аваз...

Пул лугъудай завал хъанва буба чилин,
Амач, белки, ягъни намус, туба чилин.
Ялав, билин, бархун яни ярашугъяр?
Мус хайидя умумър - ажал баршишугъяр?..

Кемероводин мусибатдикай ван хъайила, рикел Ватандин Чехи дяведин вахтунда, 1943-йисуз, Дағыстандин халкъдин шаир Хурург Тагыриаз Нальчиқда акур, фашистрин къанлури къурмишай мусибатдин шикилар хъвезва:

Олдашар, а Нальчик шегъер
Амачир заз акур тегъер.
Галукъна пис түккүйл зегъер,
Гъайиф Нальчик, гъайиф Нальчик!

Яру цүквер хъана экси,
Кукъвар хъана шуьше, гүзгүз.
Акур касди лугъудай хъы:
“Гъайиф Нальчик, гъайиф Нальчик!”
И цылар къелиз, зи япари “Кемерово, чун
вахъ гала!” гафарин ван къвезва.

И ванци, зун хъиз, масабурни къарсурза-
ва: “Гъик? Я дяве хъанач, я чилер зурзанач,
я шахтар ацахънач... Амма икъван мейитар?..
Чехи пайни - аялар...”

Низ акурд я чи чурапа
Цүквер шезаваз?
Варз турди хъиз я гъурапа, -
Гъетер шезава.
Дидеяр къах яз гурапал,
Къеплер шезава.
Им вуч кар я, мез - түлурара,
Экеэр шезава?..

Кемерово чаз яргъя авай шегъер хъиз тир.
Амма мусибатдин хабарди ам чаз лап мукъ-
ва авуна. Гуя къвалай-къвализ рехъ фенва.

Чулав хабарди намуслу, гъейратлу са
касни къайгъусудиз тунач, парабур я ше-
мер, я цүквер, я шарар гваз къарагъяна. Гуя
цүкверин седли чи дагъларай гъя яргъа-
шегъердиз къван, ялавра чан гайи бицекрин
руйгъер къужахламишиз, рекъер кутуна. Абур
рахазава. Аялар къакъатай аялариз, жаванриз риклиз
чими рангаралди сабурар гузва: “Чун вахъ
гала, Кемерово!” лугъузва.

За и гафар хъзыза, амма мукъвал-мукъ-
вал чашмиш жез, къелем гъиляй аватзава,
гъя са гафар са шумудра тикрар жезва: “Гъай-
иф Кемерово! Гъайиф язух аялар! Сабурлу
хъухъ, руыгъ чехи халкъ! Сагъар тежжер хи-
рерин дарман сабур, сада-садан гуьгууль
кун я...”

Зи рикел Дағыстанда мез авачир лал
аялар интернат кайивал хъвезва. Тикрар
хънвайди гъя сад хътиң мусибат я. А чавуз
интернатдин дарамат къве мөртебадинди тир,
аялри, чеб саламат ийиз къланз, дакларай хка-
дарнай. Аллагъдиз шукур, тарвипер хъ-
найтани, къейibur хънчачир. Интернат, вири
къулайвипер, мумкинвиперни гъисаба къу-
на, цийи чкадал эхцигнай. Амма риклиз хъайи
азият къени бейнидай аякъатзава.

Адалай гуьгуульиз Пермдин крайда “Кье-
ци балкын” (“Хромая лошадь”) твар алай же-
гылприн клубди цай къунай. А чавуз къей-
бурни хейлип хънчай. Гъайар-тургъайни яргъа-
рив аякъай. Клубдин иесияр - тахсирлубур
“жазаламиши” авунай лугъуда... Амма нети-
жаяр? Гъеччила я чехи цлаир къунар, къавар
аватунар, маргъаларик акатунар, самолетар
аватунар... пагъ, сад рикелай алатиз, майдан-
диз мад шумудни са мусибат атана. Гуя им
адетдин кар я. Тамар гъикъван канан? Ятар
гъикъван аякъалта?.. Бязибуру ихтиң хабар-
риз яни хгузмай хъиз туш. Бандитри залукви-
лера къур, гъял хъиткыннариз (вокзалар, мет-
роар, кинозалар) къейбурукай чун инал ра-

хазвач. Малумар тавур, я фронтдин цар гъина-
лап алатла чин тийир дяве хъиз я заз. Эхирим-
жи вахтунда и тереф са къадар секин хънчай
хътиңди я. Бандитрин къеретлар Сирияди вич-
ел желбнава. Анай иниз а завал татун патал
серенжемар къевибур къабулзва.

Амма, Кемеровода хъиз, аялриз инад
авун, ял язвай къугъунрин къваликай чанар
кудай жеъннен авун?.. Им саклани къилиз
текъвер жасусвал хъиз я. Бязи чиновникриз
и кар гъатта гъял хатадай хъайди хъизни
къалуриз къанзава. Бязи къанлуриз къенвай
къадарни тимил яз аквазва, вишер къинчи-
ни вязер чукъурзва. Яраб 64 кас кана къин-
ни тимил яж? Виш къена лагъайла, дерт
явш жевзани?..

Бязибур, крар чеплай аслубур, гила
халкъдин вилик, гъиль къачу лугъуз, метле-
рални акъваззава. Гъихътин усалвал?.. Руль-
сувал?.. Ужузвал?..

Областдин меркезда кардик квай еке
“центрада” гъихътин гъалар авайтла, а чинов-
никриз акъваззачир жал? Централдин иесий-
риз цу кудайдини кун тийидайди (материа-
лар) чизвачир жал? “ЧОП” лугъудай тешкил-
атдин “къегъалприз” аялрин къвалин ракларар,
дакларар агал тийидайди чизвачир жал?

Са гъикл ятла “прихватизироватнавай”
кульгъе дараматдикай хийирар хкудиз, на-
логрин къезилвипер къачуз, эквер, ятар, та-
даракар “къенятиз” чизвай эхир?..

Улькведин Президентди а краиз, гъала-
риз дуьз къимет ганва: “Акъалтай жуьреда
крап гъиляй-вилляй вегъин, тахсиркарвипел-
ди жавабдарвал хивяй акъудун...” Идалай
дуьз къимет бажагъат жеда. Тахсирлубур,
законди къалурнавайвал, жазадивни ага-
къарун истемишнава...”

Имни, за фикирзавайвал, тимил я. Чи об-
ществода, винидихъни лагъанвайвал, ихътин
мусибатар садранни къеведра туш хънвайди.
Коррупцияди незвай къурулушда къайгъу-
сувилин, риклинни рульгъдин баятвипен буты-
руки дериндай чка къунва! Пул къватунни-
лай, тахтар къакъудунилай артухан са кардик-
кайни фикирзава. Арабадик чархар кумай
къван гъалзава. Ам хъудайди, гелкъунни
къандайди а рульгъваранриз ерли чизвач. Зи
рикел жуван са басня хъвезва:

Ширемхъ галаз рахазевал, тимил я.
- Эй, келле, вун куъз я авам?
Низ герек я на чулагъ гъам?
Гъилевайдал девирдин гам,
Ишлемиша, жедалди рам!
Белки, пака гъат төхийн ам...

(“Девирдин дуван”.
ДКИ, 1998-йис. 177-чин)

Гъайиф, басния лагъанвайвал, ламари
шивериз “акъупар” гун муд хънвава. Улам гъикл,
мус дегишидла чизвач. Халкъдини и гужа-
риз таб гузва. Хам яцу хънвава...

Датланя икъл жедайди туш эхир!
Вири улькведа исятда халкъ, иллаки ая-
лар гзат квят жезвай чкаяр ахтармишунин
къваладик гъерекат акатнава. А гъерекат гъа-
миша геरекди тушири?..

Цаяр къунриз, запалалайриз, ятар акъал-
туниз, чилер къватуниз, мадни маса мусибат-
риз акси къвалах тешкилун сад-къве йикъан
везифа яни бес? А крап чин хиве тунвай
чехи къурулушар кардик (чарарал, отчетра,
водомостра) квачир гъич са идарапи, адми-
нистрацияни (министерство) кайи зун рахаз-
вачи чи улькведа авач эхир? Миллиардрал-
ди пулар “халкъдин хатасузвал” таъминару-
нин харжавайди раижзава эхир? Бес къвалах
гъинава? Завалар къилел атун вилив хъзв-
вани? И вири суалар Президентди лап герек
тегъерда талукъ ксарин виплик эцигнава. Умуд-
лу я, дегишивипер жеда...

Чи Республикала лагъайтла, иллаки чи
меркезда, законрилай элячина, “прихватизи-
роватнавай”, чипиз къанивал дегишивипер тваз,
лап еке хийирар чипхъди хчалзавай клубар-
ни тавханяя, баҳчаярни къугъунрин къвалер,
алишверишдин базарар гъикъван аватла ни
гъисаба?.. Белки, инрапи са дегишивипер,
низам-къайдадал амал авунин гъалар арад-
дал къвен...

Къагъиман ИБРАГЬИМОВ

Белиж поселокдин администрациядин вилик квай майдандал, “Кемерово, чун
вахъ гала!” пишандик кваз, “Зимняя вишня” центради къур цун къурбандар хъай-
бур эзди яз рикел хувнин ва къейбурухъ гъам чуугунин мянекат къиле фена.

Ана иштиракзайбурун арада поселокдин администрациядин векилар, собра-
нидин депутаттар, агъалияр, карханайрин руководителар, муаллимар, чкадин агъ-
алияр авай. Абурув виридав лацу шарап гвай.

Мянекатдал Белиж поселокдин къил Рамиз Гъабибулаев, поселокдин собрани-
дин председатель Азиз Сефербеков рахана.

Белижвиири чипи кемеровийрихъ галаз гъам пайзавайди ва абур и карда тек
тушири чипив гвай плакатралди - “Кемерово, мы с тобой!”, “Скорбим, Кемерово”,
“Кемерово, ТЦ “Зимняя вишня”, скорбим” ва лацу шарап цавуз ахъянали къалурна.

Къвати хънвай жемят са декъикъада кисна акъвазна, ахпа цавуз лацу шарап
ахъяна.

Няин сяддин ириздан машинрин рулихъ галай белижвияр “Москва” залдин
вилик квай чехи майдандал къвати хъана, абуру са декъикъада сигналар яна. Рекъ-
яй физай машинрини абурухъ галаз зил къуна.

Шайр Гъулангерек ИБРАГЬИМОВАДИ вичи Кемероводин агъалийрихъ галаз
санал гъам чулагъзвайди шиирдалди къалурна:

Гатфар яна хъи хару...

Гатфар яз гуьзел, ачух тир гуьзуль,
Векъ-къал экъечдай пад-пад ийиз чил.
Мартдин къанни вад - каникулрин вахт,
Аяларни шад тир, хъуързай хъиз баҳт.

“Хъуътъун вишни” тавдин чехи кинозал,
Ацланвай аялрив, гвачир ерли къал.
Кинодин экрандал алкъанвай випер,
Хияларни шад яз, секин тир риклер.

Садлагъана гъатна михъиз чиле гум,
Аялрик акатна кичевал, зурзун.
Экъечизни жевзач: къеви я раклар,
Гумадини къуна, чулав я къавар.

Бамишна гумади, авачиз нефес,
Телефон гвай аялди акъудазва сес:
“Хала, им ухшар я эхир вядедиз,
Вич заз къани тир ларь зи дидедиз”.

Са нин ятла хва, са нин ятла руш
Хъфизва цаварал, яз малаик-къуш.

Гульшан гатфарни яна хъи хару
Экъечдай цукъверни хъхъана къуру.

Цай къуна, дарамат кузва пайгар
Шумуд са инсандин къахчуна чанар.
Шехъзава Россия, шехъзава гъар сад,
Я Аллагъ, вуч гуж я акурди им мад?

Кана Максиман пуд аялни паб,
Терг хъана хизан - им тушни азаб?!

Наталья муаллимди аялар патал
Вичин чан къурбандна, вегъена цал.

И гатфариз, лап чубарукри хъиз,
Лув гузва цавуз руьгъери михъиз.
Кемерово шегъер, вун тек туш хъи къе,
Вахъ гала вири чун - вун ава рикел.

Гъич затин алуудач чна рикелай,
Мукъята хъухъ күн гъар сад къевелай.
Бедбаҳтилар мад вилиз тахкурай,
Дидейрин риклер гъич тар тахкурай...

Сагъ тежедай хер

Шагъабудин ШАБАТОВ

Им вуч хабар - кармаш хъана сагъ чанар,
Вуж вуж ятла чир тежедай сагъъда.
Хажалатдик къуразва зун, вуч ийин?
Къяо къунвай рикел, ларь, ни авагъда?

Чан багърияр, хажалаттар хъайбуру,
Къланза ван хажжна сес акъудиз.
Гъикл лагъайтла, пай авуна хажалат,
Чи риклерни къу риклерив агуудиз.

Цава лацу шарап жеда датланя,
Ялвар ийиз къейбурун руьгъери.
Чан аламаз кана кармаш хъайбуру -
Назик чанар гъайиф, элкъвей

рухъвериз...

Шагъабудин, вунни кузва, вири хъиз,
Цай вегъенвай пидин къус хъиз,
Гъери хъиз.
Аман амач ийидай къван хиялар,
Акъат тийиз риклей канвай аялар.

Мусибат

Хъартасви ШАГЪВЕЛЕД

Мусибат я, мусибат я чилерал...
Ш

Чи газетдин мухбиррикай

Къурагъви Мирзалидин чешнеяр

Нариман ИБРАГИМОВ

ЛЕЗГИ халкъдин милли газетдин 100 йис та-
мам жедалди са акъван вахт амач. Гын-
къван вакъяяр кылле фена и девирда! Гынкъван
цийивилер, дегишвилер акуна чи халкъдиз? Гын-
къван гъхъсувилерик акатна халкъни, адад веки-
ларни Гынкъ, хънатлани, умур давам жезва. Цийи-
цийи неслип арадал къвездэ. Республикан, уль-
кведин тъбатта дульядин майданды халкъди вичин
тъварцел баркалла гъндай къени, хъсан крат ийиз-
ва. Абурукай вири йисара милли газетдин къхена
ва и важибул кар къени давамарзва.

Вири и йисара редакциян яратмишдай кол-
лективдиз чкайрал алай мухбирини күмекна. Абу-
ру хънерга, районра кылле физвай вакъяйрикай
газет, келезавайбур хабардарна.

Газетдин вафалу дустарикай, бажарагълу мух-
биррикай сад къурагъви МАГЪМАДАЛИЕВ Мирзали-
тир. Ци адан 100 йис тамам жезва.

Мирзали дульядал атай вахт пара къалабу-
лухринди, къизгъинвилеринди тир. Урсатда Ок-
тябрдин инкъилаб гъллиб хънвай. Большевикри-
вай гъкум вахчун патал Николай пачагъдин гене-
раларни, меньшевикарни, динрин векиларни, къе-
цепатан чапхунчиярни, алахънавай. Чадин жен-
гер чи хънерани кылле физвай. Як чипс къланывал
пайиз вердишбурувай гъкумдин идараириз лежбе-
рар, кесибар, фялеяр атун къбаулиз жезвачи...
Гыа ихтин чалпачух, пара муракаб йисарал Мир-
залидин аял ва жаван йисар аталтна.

Диде Гульгъа жегъилзамаз разьметдиз фена.
Дах Магъамдади къвед лагъай паб хана ва вахар
Гульгъа, Гүзелгъа, стха Мурадали хана. 1930-
йисара дагъларни каш гътнана. Цийи къурулушар
тулькузравай вахтунда, къурагъбурук акатна, ци-
бурни кузай. Дяве жедалди вилик Мирзали я буба,
я диде (тахайди), я талукъ миресар авачиз амуль-
на. Вири хизан жегъилдин хиве гътнана. Ада мирес-
дин хва Шафи ва руш Гуллерини, вахар, стхани
вичин лувас кутуна, ахпа абуруз мехъярна.

Нарунжанни Мирзалидин хизанда цүд велед
чехи авуна: Магъамдади, Майрам, Перизат, Сувар,
Пери, Исмаил, Яралы, Зилиха ва Гъезер.
Абуруз дульгуун тербия гана. Къе лугъуз жеда хъи,
Мирзалидин гъэр са велед намуслу, метлеблу, обще-
стводиз хийирлу умур тухузвяз, чин къени кра-
рал дамах ийиз жедай ксар я. Чеб Къурагъа, Кас-
пийиска, Махачкъалада, Къизлъядра яшамиш жезвач-
тлани, вахари-стхайри сада-садан къайгъударвал-
зва, дахдин весирил амалзва.

Даевин ва адалай гъгъунийн йисар регъятбур
хънавац. Церид кыл хизандин суфрадик, гыч та-
хъйтла, фуни ниси хана кланзлавай. Гъавиляй, гын-
къван рикл алатылани, Мирзалидин чехи келунар
ийидай мумкинвал хънавац. Пуд вацран бухгалтер-
вилин курсар къутягъна, ада колхозда, нисиар худ-
дай заводда бухгалтервиле къвалахна.

ИСКУССТВОДАЛ, эдебиятдал рикл алай итим
Къурагърин художественный самодеятель-
ностдин гъевеслу иштиракчи тир. Адакай халкъдин
театрдин актерни хъана. Магъамдадиев алакъун-
риз, бажарагъдиз райондин рөгъберри къимет гана
ва ам Культурадин къвализ къвалахал квабулна. Ида
касдин яратмишнурз мадни рехъ ачхунча. Сад-са-
дан гъутъннлаз художественный эсэрар арадал
атана. "Коммунист" газетдин чинриз акътзавай ре-
портахар, очеркар, марифатдиз, халкъдин адетриз
талуқарнавай макъалалар таъсирдай бур жезвай.
Ида гъевес хажзлавай, мадни ва мадни гылы къе-
лем къунис мажбурзлавай. Хурунвияр, райондин
яратмишлавай ксар тажубни хънавачир, Мирзали-
дин къвалихи "Дагъдин булах" газетдиз теклифай-
ла. Гыла адан къелемдиз генани секинвал амуль-
нан.

Яратмишлавай хейлин ксарихъ галаз Мирзали-
дин алакъаяр авай. Парабуруз адан къваликай илиф-
дай, ял ядай, маналу сүгъбетирхъ ябакалдай утъя
жедай. Мирзалидин руш Майрама рикл хизива:

- Мугъманриз, хванахвайриз, таницирчи чи
къвалин рак гъамиша ачух тир. Къвалье абур ава-
чир югъ, белки, хънанач жеди. "Мугъман къвалин
берекат я", лугъудай дахдини дидеди. Къвалин атай,
еке хизандихъ галаз са къас фу түлүр тъвар-ван
авай инсанрин тъварар къуртла, еке сиягъ арадал
къеда. Виридакай талгъйтлани, дахди чиз ахъя-
яя ва вичин рикл хунара къье гъуреметлу кса-
рикай лугъуз кланзава.

ЧИ КИВАЛИЗ мукъвал-мукъвал къириви Идаят
къведай, Стап Сулейманан дуст. Ада XX
асирдин Гомеракай таъсиру, маракыу сүгъбетар
ийидай. 1930-йисус чашх Хурурь Тагыр илифнай.
Адан хванахва чи къунши Шагъсен тир. Даҳди икл
ахъайдай. "Ноябрдин сифте кылар тир. Школадай
хтый заз къвалин вилик пар алай ламни кваз, къланай
курур кълтур, винелай хуруяр ахъяз са къүнне ши-
нель, къавел шаламар ва къилени лацу рангунин,
аскълан кар галай бармак алай къакъан бүйдин итим
акуна. Ада меки хъянвайди, къяна тади гана, яру
хъянвай чини, са гъилив мукъку бъиль түшүнүни
путузлавай.

- Къвалье тадачни, халудин, - рахана ам гъасята.
- Вучиз тадач, ша, буюр, - лагъана за.
- Тха финва?
- Чаз тха авайди туш.
- Хая гъинва?

Зун и гафунин гъавурда гътнана. И кар итимдини
къатланва ва ам зи гъгъуналлаз къвед лагъай мерт-
бадиз хаж хъана. Ахла чир хъайивал, ам къелечи,
шайр хурурги Тагыр тир. Адав Москвада ақътнавай
лэзги шайррин чалар авай, жилдер аламачир
кътаб гвай. Анай ада Эминан, Сулейманан шиирар
къелдай ва и кардал дамахдай. Тагыра саки ругуд
ваца Шагъсенан гъятада вичин чад кутуна ва район-
дин газар инсанрин къаптар, алатар түлкүр хъувуна".

23 йис алатайла, дахдиз Хурурь Тагыран къвализ
илифдай югъ акуна. Къурагъ райондин Культур-
адин къвалин гъевескарри Дагъстандин халкъдин
шайрдин 60 йиссан юбилейдиз концерт-тамаша гъа-
зурнавай. Ам газа абур Ахчегъизни фена. Гына
столовойин вилик дахдал Хурурь Тагыр тълтана.
Вичин къүнне таниш чир хъхъай шайриди (ам Мах-
ачкъаладиз физ реекъ алайди тир къван) къу-
рагъвияр Хурургъиз хутахна, вичин къвалье илифар-
на. Гына, саки вири жемят къват хънавай цийи
клубда, пландик квачир концертни гана. Им 1953-
йисан 12-июль тир. Пакадин юкъуз Тагыра, адан
кайвани Гульпушана дах ва мугъманар пара рази-
вилди рекъе хтунаи.

Гы хиле къвалахнадини, Мирзалидин рикл
къынрадан хана. Адан патав датлана инсанар къве-
дай. Садаз ам Мирзали дах, масадаз Мирзали тха,
пуд лагъайда Мирзали халу... тир. Виридахъ яб
акалдай, меслятдай, герек чловуз къумекарни гу-
дай. Адан акуулы меслятира къе, къеве айлай вах-
тунда, веледризи къумек гузва. Абуру ахътин дах
хъунал, ам амачиз къянни цүвад жис ятлани, да-
макъзва, ада разьмет гъизва.

МИРЗАЛИ гъевечи чавалай эдебиятдал, ис-
кусстводал, музикадал рикл алаз чехи
хъана. Хизандин къайгъури, жаванзамаз хиве гъ-
ттай четин, амма баркаллу везифайри, яшайишдин
усал шартларни еке къелунар ийидай мумкинвал
ганачиртлани, ам датлана вичин чирвилер, савад-
лувал хажис алахъна. Ктабар къелунанди, камал-
лу, тежибуал хурунвийирин, багърийирин акулар,
меслятар, маналу ихтилатар, сүгъбетар рикл
хъуналди. Са вахт хайила, адапай алахъзлавай къар, адан
къанажагъ, савадлувилин дережа акулар, ху-
рунвийирин Мирзалидин "кел тавар алым" лугъудай.
Къурагъ райондин Культурадин хилен лап хъсан
работник, художственный самодеятельностдин ак-
тивный гъевескар, халкъдин театрдин бажарагълу

актер, "Коммунист" газетдин ашкъилу мухбир, чка-
дин писателикай сад... Мирзали Магъамдадиев
райондин халкъдин театр патал щурдади пъеса-
яр, къемедаяр, интермедијар къхена, вичи хейлин
тамашайра иштиракна ва сэньнеда рикл аламукъ-
дай къматтар арадал гъана. Халкъдин театрдин гъе-
вескари чин тамашарай райондин вири хурура
къалурна. Гы са вахтунда абур тамашарай газа къун-
ши районизни мукъвал-мукъвал фидай.

"Лэзги газетдиз" Къурагъ райондин къызыз
килин мухбиррикай сад разьметлу Шамсудин Исаев
тири. Сада за адавай Мирзалидин хабар къунай.

- Ваз чидани, Мирзали аламатдин кас тир.
Адахъ инсанар вичив агуддай алакъун авай. Яш-
риз, къуллугъизри килиг тавуна меркэздай атай
писателикай адан къвалье ийф акъуд тавур са кас-
ни хъана. Къурагъиз лэзги театрдин колектив или-
файла, тамашадилай гъгъувынз актеррин са пай
Мирзалидин къвалье жедай. Гыла хъиз, улакъар бул
тушир 1960-йисара. Хурурь атана, хъфиз таъбана
амукъай дагъвиярни Мирзалидин илифдай. Эхъ,
адаҳъ къени, жумарт рикл авай. Умурдин юлдаш
Нарунжакни, къвалье ризкъидин жигъетдай дарвал
хъжайтлани, мугъманриз чин чурдай хесет къайди
тушир. Мирзалидин дустар, танишар, чирхчиар
гзаф авай: амма касди садрани абурун къуллугъ-
рин мумкинвилерикай вичиз хийир хуудайтъерек
авунч: бъязибур хъиз, талабунар ийиз гътнана. Ам
вич масабуруз хъсанвал ийиз яшамиш хъана.

Мирзали Магъамдадиеван умурдиз вил ве-
гъйела, ахътин фикирдай къвеза хъи, ада гележед-
дин неслидиз, ирс яз, къени чешнеяр тунва. Кап-
тейлт айизвичиртлани, ам, халис мусурман тир.
Вичин умурдиз Мирзалидин хъсанвилерай гъйери
маса края авунч. Ам чидай вирибурун рикл алама-
ма, Мирзали чехи хизандин къайгъудар къил, ва-
фалу юлдаш, дуст, къени, намуслу инсан, гъайчи-
сагъ зегъметчи, камаллу наисигъатчи тир.

РАЙОНДИН "Дагъдин булах" газетдин коррес-
пондент тир М. Магъамдадиев, 60 йис тамам
хънмазди, арза къхена, къвалахдайлай элячна. Къил
акул-камалдив ацланвайла, умурдин тежиба
къватнайла, гъилера, къвачера звар, рикл хейлин
мурадар амайла... Вучиз? Жегъилприз рехъ ачуун,
къвалахдай чка хъун ва кар ахлак тийиз, бубадилай
атай кавал хъина, къуллугъ ахътай ийизвичи-
буруз чешне къалурун патал. Редакторди, юлдаши
"гъеле фад я, экъечмир, са вад ийисуз къвани къва-
лах къиль" лагъанатлани, ам вичин гафунайлай эляч-
най. Ихътин къанажагъдин иеси хъун патал гегъенш
чирвилер, марифат, къаст, инсанрихъ къланив, об-
ществодикай, гележедгидай фикирдай еиряр къланда.
Абу Мирзали Магъамдадиевахъ бес къадарда авай.

Веледрин, хурунвийирин рикл Мирзалидин
хейлин камаллу ихтилатар, акулар, тарсар алама.
Абу къенин неслиризи лап кутугайбай я.

**Са жув патал яшамиш хъун гъэр сада-
лай алакъда, амма масадбур патал-нелай
хъайштлани ваъ. Гъавиляй жезмай къван
хъсанвал ийиз алахъ**

Келегъя къватнай, гъиле къамир. Ам
гъикъван ахъаямла, гъакъван еке ва гегъ-
енш жеда...

Чарадан шейиниз са чловузни те-
мягъмир. Жуван гъшпералди къазаншишай
шайинихъ дадни, берекатни жеда, ам гъа-
лални я.

Жува хъсанвал авур касдивай эвездин
хъсанвални гъзлемеш хъшшимири.

Вил азакъвазна, ам ахгакъ тавурла,
рикл мадни тлар жеда.

Жувак тахсир квачта, къусни киче
жемир, гъахъ, гъикъ авуртлани, винел
акъалтда.

Жуваз гъуремет авуна къланзатла,
масадбурунни ая. Жув хушхана къланзатла,
жуван къваларив гъвайбүрни кълан хъухъ.

Къвалах четинди, заланди, рэгъятди я
лагъана ваъ, рикл къушди, жувалай алакъ-
дайди, обществодиз хийир гудайди хъягъя.

Гъшле къур кар къшилиз акъуд тавуна та-
мир.

Ризкъидив гъуреметсузвиледи эгеч-
мир, гъыхытнди хъайштлани ада兹 тикъет
ямир.

Мирзали Магъамдадиева баркаллу, чешнелу
умур буруна. Ада вичелай гъгъувынз чешне къа-
чудай къарни, гафарни, эсерарни, сэньнедин къа-
матарни туну.

Ватандиз къуллугъзава**Адал дамахзава**

А. КАМИЛОВ

Етим Эминан - 180 йис

ИГАДзат чимиidi хъянвайтани, Истамбулдин күччөр инсанриз ацланвай. Иллаки къилин базардиз физвай күччөр инсанрин гъерекат генани къизгын тир. Цеквер хыз, йигиндиз чиндердийра авай инсанрин арада са касвичин парталралди, къекъүнин еришралди амайбурулай тафаватлу жезвай. Ада, вирида хыз, тади ийизвачир, на лугууди, и тади квай инсанриз азас манийвал гуз къланзавач. Адалай алатиз физвай инсанри, къулукъ элкъөз, са вил ягыз, чиндер рехъ давамарзавай. И шегъерэглийрин алкуунуриз ухшар тушир парталар алай касди, са кунызни яб тагана, вичин рехъ давамарзавай. Ам вич ийкъара вердиш хъянвай карвансаадин гъятахдих физвай. Чинин клаубри, и чадин инсанриз хас тушир парталри ам чара ульквейд тирди къалпурзлавай. Гынай я, вуж я гзафбуруз карвансаада чизвачиртани, ам багъа мугъман хыз къабулзлавай.

Ам гъятахдиз гъяхна ва такабурлувилилди, амма дамах гвачиз, сериндик къусрьуда ацукана. И къусрьуда азас карвансаадин са къуллугчиди гайди тир. Далудих галай чынгуул са патах эзигна, ада вичиз чай гүн талабна. Амма адан сивий гаф акъатдади вилик квай гъвечи стодал чайдин къапар ва шекердэн эзигна, къүнел дасмал алай къуллугчиди хушвилди «башусть» лагъана, вич генани гы буйругъ хайтилтани тамамариз гъазур тирди къалурна. Ашукуди къилин ишарадалди вичин разивал къалурна ва «сагърай» лагъана.

Ашукуди чай хъзвавай ва элкъевна серинрик ацуканавай инсанрални са вил веъзевай. Гъелбетда, ина цийи-цийи инсанарни пайда жезвай, сад-квеведа акурбурни, таниц хъайборни авай. Ангье Тевриздий тир савдагар, гъамиши карванар гъалзлавай араб ва мад са кас... И как ашукуди пуд югъ тир акваз, ада ашукудин манийриз дикъетдади яб гузай, хъифидайла пулни гузай. Гъелбетда, чара вилаетда авай ашукудиз пулни герек тир, амма кыилеп пекинин турба хъинди алай и кас я вич, я ашуку сад-садав раханачир. Адан парталри ам адетдин рекъин мугъман тушири къалпурзлавай. Адан патав мад къве кас жезвай, аквар гъаларай, абур адан къаравушар тир.

Чай хъвайдалай къулухъ сада ашукудиз са вуч ятгани лагъана ва ам чадад ацуку хъувурла, ашукуди вичин саз гъилье къуна. Ада түрк чалалди са агъайна мани тамамарна. Вирида капар яна, пуларни вегъена ва мад манияр лугуун талабна. Бирдан кыилел турба алайдан патав гвайбурукай сад ашукудив агатна ва са вуч ятгани талабна. Ашукуди вичин разивал къалурна ва цийи мани лугууз башламишина. И мани ада садни гъавурда гъаттиизвай лезги чалалди лагъана ва ахпа гыа и эсер түрк чалалдии тикрар хъувуна. Мад вирида капар ягъуналди чиз мани бегениши хайиди къалурна. И сеферда кыилел турба хътин чалма алай кас ашукудив агатна, пулни гана ва түрк чалалди «вун гъинай я, вуч кас я?» лагъана хабар къуна.

- Зун Дагъустандай, Лезгистандай я, гъурметлу агъя, - жаваб гана ашукуди. - Зи тъвар Ибрагым я, амма заз вирида ашуку Ибрагым лугуузва.

- Вуна лагъай чалар вибур яни? - суюл хана, таниш туширда вичин тъвар Эмирбет тирди лагъана.

- Чалар зибур туш, и манин чалар Дагъустанда ва Шеки-Ширвандан машгүр ширир Этим Эмина теснифнавайбур я. Ам неинки са заз, гъакъл виридиз истеклу ширир я. Адан чалариз ийф-югъ яб гуз жеда.

- Вун сагърай, ашуку Ибрагым. Вуна фагъумнатла, зун иниз къвез са шумуд югъ я. Атунин себебни, за ваз лугуун, хатадай и куҷчедай фидайла, вуна лезгидалди мани лугуун я. Заз лезги чал чида, зи чехи бубаяр Дагъустандай я.

Зун гъамишина ина яшамиш жезватани, заз зи бубадин дидеди лезги чал чирна. Зун и шегъердин гъакимдин къуллугъдал ала, назир я. За вакай ихтилат авуул, шегъердин гъакимдин вун акун кълан хъана. Ша чун къведни адан патав фин. Адан вил чал ала. Къуй гъадзани лезги чалан, лезги аваздин ван хъурай.

Ашуку Ибрагым, карвансаада авай мугъманрив багъишламишун талабна, Эмирбетгах галаз куҷедиз эзъечи. Фидай рекъе абур лезгидалди рахавай, анжак Эмирбета ара-ара лезги гафарин чадад түрк гафар ишлемишавай.

- Вуна багъишламиша, завай, вавай хыз, лезгидалди рахаз жезвач, гъавиляя за түрк гафар ишлемишава. Гъамиши

түркверих галаз рахава, къвале зун зи аялправ лезгидалдини рахава, түрк чалалдини. Кел-кхъинни түрк чалалди ийизва.

- Зун ви гъавурда акъазва, - лагъана ашукуди. - Вун ватандивай къакъатна. Элкъевна вири түрквер хайила, гъабурун чалалди рахана къанда эхир. Амма вуна хайи чал рикелай алуд та-вуун ва жуван яялризи дидед чал чи-рун - им лап аферин къведай кар я.

Ихтилалттар ийизвай абур шегъердин гъакимдин къвалив агакъна. Умарбет абер ахшвилледи къабулана ва ашукудиз вичин патав ацукун теклифа. Гъасытда суфрани акъатна ва недай хуре-кар, чайни. Туна къиятгайла, Умарбет Ибрагымавай хабарар къаз хъана ва ихтилат Этим Эминакай кватна.

Нажмудин Шихнабиев

Мани (Гъикая)

- Вуна лугъузувайвал, гъурметлу ашуку, - давамарна Умарбет, - ку ширир вири Дагъустанда ва Шеки-Ширвандан машгүр я ман. Адахъ гъа вуна лугъуз-вай хътин зурба дережа авани?

- Зун Этим Эминаз къимет гудай къван пешекар туш, амма са къез са шумуд мани лугууда. Са хейлинбүрүн авазар халкъдии теснифнавайбур я, зани адан чалариз санбар авазар түкъурнува ва халкъдий межлисра тамамарзана. Заз ак-вазувайвал, Эминан манияр халкъдии еке ашкъидиви, гъевесдиви къабулзава. Гъафбурун сивера адан манияр халкъдийн бүз чкъланва.

Генани алана ийиз къланза: Мам-рач Къазанфарбег Зульфикарровавай хыз, Эминан шириратдиз мад садавайни къимет гуз жеда. Ада къхней: «На куль-кульна, стха, - вун Аллагыди хүй! Ди-диванадиз чирагъ, эй азиз!»

- Ада квекай къхиизва? - жузазва генани Умарбет.

- Эмина и фана дүньядикай, халкъдийн яшишдикай ва ишсанвилкай вире-виридер ийизва. Ада гъакъл дүст-дүшмандикай, тарихдин вакъиайрикай, мугъульбатдикай лап къетен къайдада чалар

теснифзава. Лугуун лазим я, Эмин лап савадлу инсан я, гъавиляя ада вичин эс-эр фарс, түрк, араб чаларалдини түкъурзава. Гъелбетда, хайди тир лезги чалалди ада къхиизвай ширир халкъдий арада са куруу вахтунда машгүр жезва ва, за винидих лагъайвал, абур маний-риз элкъевзва.

- Квехъ мад ширир авачни? - суал-зава Умарбет.

- Лезги халкъдих агъзур ийсарин девирда гзаф ширир хъана, амма гзаф-бурун теснифзава ширир фарс, араб чаларал тир. Халкъдин чехи пай савадсуз тир, гъавиляй, белки, абур халкъдий рикленди алаумукънч жеди. Этим Эмина сифте яз лезги чалалди (хайи чалал къеъбур мадни хъанатлани!) шириратдин жавагырар теснифз жедайди вичин чаларалди субутна. Гъавиляй ам халкъдиз гъакъван къанда ва багъя я. Ам гъакъкъатдани лезги халкъдин чехи ширир я.

- Түркиядани гзаф тъвар-ван авай ширир ава, - давамарзава Умарбет. - Ажеб жедай ам чи ширирих галаз гуль-рушимиш хъанайтла...

- Гъайиф хы, гъурметлу Умарбет, чи масан ширир чавай къакъатна цүд ий-салай гзаф алатана.

- Багъишламиша, устад, заз чизвачир, вичиз женнет къисмет хъурай, я Аллагы, - Умарбет, къве гъиль хажна, дуль авуна. Гъадах галаз Ибрагымава Эмирбетгани дульяяр авуна, Эминаз женнет къисмет хъун Аллагыдивай талабна.

- Гила, гъурметлу ашуку, гъа вуна лагъайвал, ширирдин са шумуд мани лугуун талабазава. Эвелдай түрк чалалди лагъ, ахпа, чун ку чалан везиндин гъавурда гъатдайвал, - лезгидалди.

- Башустье, - лагъана, ашукуди саз хурал хажна.

Ашуку Ибрагым, шегъердин гъакимдин талабайвал, сифтедай түрк ва ахпа лезги чаларал манияр лагъана. «Фана дүнья» мани къве чалалди лагъайла, Умарбет яргъалди чалар яна ва «аферин ширидиз» лагъана, мадни лугуун талабна. Гъа икъл са шумуд мани лагъайдадай къулухъ ашукуди нубатдин мани «Түкъезбан» малумарна. Умарбет а саягъда дикъетдади яб гузай хы, налгүзди, азас гъар са цар эхирдай эзбер ийиз

къланзай. Мани къиятгайла, Умарбет къвачел къарағына ва ада ашуку Ибра-гым къужахламишина.

- Аферин, ашуку, вазни и гүзел се-синалди манияр лагъай, ку лезги халкъдин зурба ширир Этим Эминазни ихтигин жавагырар теснифай. За умудзава, ихтигин шириратдин күкүштүрив агакъай ширир халкъдии садрани рикелай ракъурдач. Азас къимет гележегди гуда. Адан ктабар чап авун, ширират хүн ку халкъдин чехи буржарикай сад я. За лагъайтла, вуна инал лагъай ва хуралай чизвай ширир заз къыхы, абур чи пешекаррив чап ийиз тада. Заз ширир ва манияр гзаф къанда, вун ватандиз хъфидайлай, са цүд ктаб вазни багъища, къй лезги ширидиз чнани тъурмет ийизвайдай адан ватанзгълийриз чир хъурай. Вун фад хъфейтла, за ктабар вав агакъарда.

- Пара чухсагъул, агъя, чи ширидиз ихтигин тъурмет авунай. Дагъустандиз хъфейла, за ку ихтилатар чи халкъдив агакъарда. Са шакни алач, чи халкъди вазни чин патай аферин лугъуда.

- Чна вун хътин ашукудизи савкъят гъазурна, ам вав Эмирбета вахкуда. Вун чи улькведа чна гъамиша шадвилледи къабулда, ша чи патав чи риклер цицили ийиз, чехи ширир Этим Эминан манияр лугъуз.

Гъакимдиз «сагърай» лагъана, Ибрагым къецел экъечи, адан гъульбуналлаз - Эмирбетгени. Адан гъиле парчадин турбада аваз чынгыр ви са чанта авай (аквар гъаларай, ада пул авай). «Ибур ваз гъакимдиз ганвай савкъаттар я, зи савкъаттар за вав пака вахкуда». Сагърай лагъана, Ибрагым карвансаадих тиреке гъатна. Вичиз чара авунай къвализ хтайла, ада сифтени-сифте парчадикай чынгыр худуна. Им халис ашукурив жедай саз тир, амма адал түрк чалалди къизилдин гъар-фаралди къхенвай. «Лезги ширир Этим Эминан чалар дүньядиз машгүр ийизвай ашуку Ибрагымаз Умарбеттей патай». Ибрагым лап цавук хълана, адан шадвиллех къадар амачир. Ашукудиз чынгырлар, сазар гзаф багъышайди тир, амма и саз Эминан мани лагъай ашукудиз я эхир. Ада саз къудик кутуна, лап ашкъидиви мад Эминан мани лагъана. Маниди, карвансаадилай алатна, лезги чилин винел лув гана, ада ашуку хквездайдакай хабар гузай.

Ширирдикай - не силри

Дагъустандин классик Этим Эминан юбилейдих галаз алакъалу яз, къелемар ахтармишавай хейлин касари чипкай хабар гузва. Им акъалттай хъсан кар я. Гыкъ хы, Эмина куыкъурай рузыгъдин чирагъ асуура түхүүн тийирди я. Ада датлана цийи-цийи не силар рузыгъдин деринра къекъуныз мажбурда, цийи эсеррални чан гъида.

И чина чапзавай эсерар гъа кардин шагъидалай я. Писатель Нажмудин Шихнабиев хатын фадлай тайин хъянвайди, къелзазайбуруз мукъувай чизвайди ятлани, Сулейман-Стальский райондин Къарчагъырин юкъован школадин аялприн яратмишунар (муаллим ширир Важибат НАСРУЛЛАЕВА) анжак майдандиз экъечизавай цырер хыз я. А цырерихъ Этим Эминан чалан, рузыгъдин неев гала! Аялар икъл рахун - им чавай чи ишсанвилкай вире-виридер ийизва. Ада гъакъл дүст-дүшмандикай, тарихдин вакъиайрикай, мугъульбатдикай лап къетен къайдада чалар

Гъиле гъатай зат! агудиз, девлет къватлиз жагъайдакай.

Кесибрай хабар къадай Кас хъанач хы валай, Эмин. Дүньядикан пис-хъсан чидай, Гъахъвилин рехъ къалай, Эмин.

Иса贝尔 Къагъриманов, 11-кл.

* * *

Лезги чалал ширир на теснифз, Риклин дердер ачушиз вун алахъна. Чи лезги чал деринарун теклифз, Халкъ паталди зегъмет чыгъваз алакъана.

Ви эсеррин гъар гафуна гъахъ ава, Дүньядикай, дердерикай хабар къур.

Абур къелиз, эзбердай гысс чыкъ ава.

Ви дүстариз ви гъалдикай хабар гур.

Эмин буба, гзаф чалар чидай ваз,

Амма лезги чал багъя яз акуна.

Ви илгъамдин гичиндай са хун!

яд хъваз, И ширидин шикилни за чыгуна.

Динара Гъусенова, 7-кл.

* * *

Ви чаларал гъейран хъана, Чал къурди хыз а

Руслан КЪАДИМОВ,
филологиян илимдин доктор, профессор

Инсанрин умумурда чалан везифа квадар авачир къван зурбади я. Чал авачир халкъ жедайди туш. Чала тариҳда гъар са халкъдин агалкъунар хульза, адан къумекдалди дуныядин сурьет арадал гъизва.

Жанлу чал гзаф несили арадиз гънвай халкъдин девлет я. Вири дуныядин цивилизация гъар са халкъдин агалкъунрикай ибарат я, гъар са чаланни меденият дуныядин девлет я.

Эхиримжи вахтара вирида гъвчли халкъарин чалар кважыз кичлезва. Алай вахтунда чаз мумкинвал ава чи ата-бубайрилай чал агақай девлет - чи чал - күтгемишна, саламатдиз худай. И кар патал алими, муаллими, шаирри ва чалахъ рикл кузвой масабуру гзаф квалахар ийизва. Ибурукай сад шаз Махачъалада къиле фейи лезги форум я. Анал 20-март гъар ийиз Лезги чалан юғ яз малумарна. И квалахдихъ газл вирида шериквал къалурна. И сувариз талукъ яз гзаф хулерани шегъерра мярекатар тухузва. Гила чаз и квалахъ гъкуматдин законданди тестикъариз кланзана.

РУГЬДИН ХАЗИНА

Къевд лагъайди, форумдал чал вири патарихъай ахтармишдай гъамишан комиссия арадал гъана. Чахъ, къве ваца садра кватл жез, чи месэләяр веревид ийидай планар авай. Са сеферда чна за-седание тухвана,amma чаз акуна, хуремрай, районрай, шегъеррай гъар сеферда кватл хъун герек авачирди. Вучиз лагъайлъ, вири месэләяр электронный жуъреда веревид ийиз жезва. Гъакл хъайлла, гъар сада вичин хиве тунвай месэлайрал квалахъалун местят къалурна.

Къе чаз къун дуныядя са чешнени авачир, садазни ухшар тушири проектдихъ газл танишариз кланзана. Чна адаа "Халкъдин гафарган" лагъай тівар гузва (урусдан "Живой народный словарь").

Алай вахтунда чи вири гафарганрихъ са шумуд кимивал ава:

1. Дуныядя вири гафар ва абурун манаяр тамамвиледи чидай гъич са касни авач. И кардиз килигна, чавай лугъуз жеда хъи, вири патарихъай кутугай гафарган анжак вири халкъдивай арадиз тъизжеда. Чна гъазурзай гафарган тъяхтиндиг хъун чи къаст я.

Исътада авай технологийри гафарган арадиз гъунин карда агъзурралди инсанри иштиракдай мумкинвал гузва. Анжак гъахтинг гафарганды, чи фикрданды, вири лезги гафар гъатда. Цийи гафар ва абурун манаяр ашкыи авай вири ксаривай гъар са чкадай, Интернетдай ракъуриз жеда. Гъа и квалахъдалди чи проект масабурулай тафавату я.

2. Вирида чизва: къе чав гвай гафарганар, нақъ арадиз гъана, нақъан юғ, аллатай вахт къалурзайвайбур я. Амма чал инсандин газл умумурзайвай чан алай затл я. Иниз килигна, чна теклифзайвай гафарган алай вахтунихъ газл санал къекъведай, халкъдихъ газл умумурзайвай жеда.

Чи "Халкъдин гафарган" чалан вири гафарин фонд аваз жеда (литературный чал, нұғаттар, жаргонар, арго ва мсб.). Вири лексикадин тан кватлайдалай кулухъ адахъ газл еке комиссияди квалахда, адак пъар региондай пешекарар актада.

И квалахъ арадиз гъун патал чаз чи ватаңэлгъирин къумек герек я. И месала веревид авун патал чна www.vestbook.ru сайт ачухнава. Проектда иштиракиз кланзай ксариз чна социальный сетриз теклифзава.

Гъайиф хъи, чи са бязи пешекарри (гафаргандал квалахъзайвайбурни кваз), гъар жуъре себеблиз килигна, Интернетдин мумкинверикай менфят къачузвач. Гъавиляй чна умуд кутавза: абуру кардивай къерех жедач, комиссиядик экечина, чаз эхирдалди къумекда.

Тежирабиди къалурзайвайвал, ийизвай квалахъ менфятлуди хъун патал чна лазим тир къайдаяр хъяна, абурул амална кланда. Гъар са касди ийизвай критикадихъ ябакализ, гъар камуна сада-садаз манийвализ хъайитла, чавай вириди физ жедач.

Кар вириди фин, хъсан нетика хъун патал сифте чна вири хулерай анра авай гафар киватлана кланда. Анжак тъя чавуз чна критика ва анализ авун патал къилди вахт эцигда.

Гафаргандар къхена лагъана, вири квалахар түккүзвайди туш. Гафаргандар къхенвай мана халкъдиз закон туш, акси яз, халкъдиз ишлемишавай жуъре гафаргандиз закон я. Гъавиляй гафаргандар вахтаралди дегиши жезвай затлар я.

Герек материал къватлана күтгъайдалай къулухъ эхиримики гаф чехи комиссиядик жеда. Комиссиядик кар чидай муаллимар, журналистар, чалан алимар ва масабур ква.

Мад са кар: гъалатлар вирида ахъайзана; чи чалан нормаяр акъван тестикъ хъанвайбур туш, бязи гъалатрикай акъван хата авач. Амма гъалатрикай кичела, лезги чалап рахун тавун гъалатл я. Рикл алама: шаз чи форум төбикдайла, академик Гъусейнова къве гаф лезгидалай лагъана, ахга "лезги чалан устларин вилик гъалатлар ахъайз кичлезва заз", лагъана, ам урус чалап раханай. Им кар яни бес, рахунра гъалатлар жезва лугъуз, лезги чалап рахан тийидай чкадал гъун?

Рахазвайбурун гъар гафунайкай гъалатлар хкудиз хъайитла, лезги чалап рахадай инсанар амукъдач. Вирида сад хъиз

чал чидач эхир. Хъсандин чал чин тийизвайбур лезги чалап мад рахан хъийидачни? Заз чиз, жезвайвал рахайтла хъсан я, чын рахан тийидалди.

Наразивилер къалурун регъят я, амма буш рахунар ийидалди, гъиле къуна, менфят авай са квалахъ авуртла хъсан я. Урус чал гзаф чкайрал герек жезва.

Лезги чалан отделенидиз студентар къабулун патал ректордихъ галаз рахана кланзана - ам лезги туш, гъикл рахада? Гъелбетда, - уруслад.

"Лезги газетдин" квалахъ информацийдин печатдин министрдилай аслу я - ам лезги туш.

Илимдин лезги чал ва литература чи-рунин квалахъ Россияндин илимдин академиян идагъустандын илимдин централдин директордилай аслу я - амни лезги туш. Гъакл образованинни илимдин министерство, милли политикидикан рекъяй министерство ва масабур галачиз хайи чал хъун ва вириди тухун гъикл аквазва?

Мадни са кар: чи чи тарих ва меденият вилик ракъурун патал гзаф зегъметар чулагъазвай, амма хайи чилелай яргъариз акътана, дидед чалап рахаз мумкинвал авачир чи ватаңэлгъири вуч авурвай? Гы чалап абуру рахурай?

Гъелбетда, аял чалавал хуъре умумурзайвай инсандин дидед чал хъсандин чир жеда, амма университетар, академиян къутъяновайбуруз маса затлар чир жеда. Чал хъсандин чидач лугъуз, ихътин мярекатрал абуру чеб къвед лагъай дережадин инсанар хъиз гъисабдайвал ийидани?

Са 150-200 йисан вилик чал хъи чи милли филологар авачир. Гъарда вичиз герек хъайи гаф, маса чалай къачуна, лезги чалаз гъизвай. Гила чна маса чалаларай чаз герек гафар къачуда лагъайлъ, чи чал накъан ийкъя, я тахъайлъ виши йисан къулухъ галай ийкъя амукъда. Вахтунихъ газл виши тийизвай чалар рекъизва. Къенвай чаларни дуныядя гаф ава. Ал-лагъди яргъазрай чун ахътин ийкъавай!

Этимологиз чизва, девлетту чаларарни гаф пай гафар маса чалаларай атанвайбур я. Герек хъайи гаф жағын тавурла, инсан маса чалап рахуниз мажбур жезва. Чи чал, а гаф иливарна, вириди фида. Чал къулухъ элкъуриз алахъун кутугай квалахъ туш.

Гъелбетда, лезги гаф аватла, гъадакай менфят къачуна кланда. Лезги гаф аватла, а гаф маса чалай чи чалаз гъана кланда. Авачир гаф гы чалай къачудатла - гъар садан вичин ихтияр я. Кутугнавай гаф чалла вичи хуъда, герек авачирбур квадарда.

Чипин меслятар къалурдайбурувай абуру телефондин агадардихъ галай нумрадиз ва я сайтиз, электронный почтадиз ракъуриз жеда. Телефон: 8 (928) 569-93-31

Сайт: <http://vestbook.ru/> E-mail: yazik-kultura@mail.ru

Букар Бекирович Талибован - 90 йис Ада илимдиз икрамзай...

Эмираслан ШЕРИФАЛИЕВ

РАН-дин Дагъустандын илимдин централдин Чалан, литературадын ва искустводын институттудин къулугъчирин чипхъ галаз санал квалахай Дагъустандын тъвар-ван авай алим, филологиян илимдин доктор, профессор, Дагъустан Республикадин илимдин лайххуу деятель Талибован Букар Бекирович риклек хана.

Адан юбилейдиз талукъарнавай мярекатдиз институттудин къулугъчир, Б. Талибован мукъва-килияр, ам мукъувай чидайбур, ярап-дустар кватл хъанвай.

Алимдикай хуш келимаяр рахуналди, мярекат институттудин директордик заместитель Борис Атаев ачухна ва Букар Талибован умумурдинни яратмашунрин рекъкай доклад авун патал гаф филологиян илимдин доктор, разметлуда халкъ галаз са кабинетда ацууна квалахай Файда Абубакаровна Гъаниевадиз гана.

Б. Талибованакай докладчи алимдикай, инсандикай, дустунайкай хъиз рахана, адак къелемдикай хкатай илимдин квалахарал акъвазна.

Букар Талибова лексикографиян хиле авунвай квалахъ иллаки къетленди я. Мегъамед Гъажиевахъ галаз санал абуру Дагъустанда сифтебуркай яз милли чаланни урус чалан споваръ түккүрдайлани, Б. Талибова еке квалахъ авуна. Букар Талибова түккүрнавай «Лезги чалан толковый (баянрин) словарь» Дагъустандын лексикографияда къетлен чка къазва. Ихътин журедин словарикай ам Дагъустанда сад лагъайди я. Вичин умумурдин эхиримжи ийкъарани алимди словардал (лезги чаланни урус чалан) квалахъзайвай.

Филологиян илимдин доктор Иса Абдуллаев юбилердикай лингвистдикай хъиз въя, вири патарихъай дерин чирвилер авай филологдикай хъиз рахана ва Букар Талибова Ленинградда къелай ийисара вичиз акур-такурдакай ийиз хъайи съзъбетар риклек хана.

Виридан девлет

Райсудин НАБИЕВ

Чалакай алими кхизвай бязи затлар къелиз са артух ашкы-гъевес къевзевач. Себеб вуч я лагъайлъ, анра къадардилай артух яргъияр ийизва. Чеб авачир, сифте яз ван къевзевай гафарни келимаяр гаф гъалтзана.

Ф. Нагыеван "Чалан месэләяр гъялун квелай гатлунда" мақъала газетдиз акътайдалай гъульниз мулаллими алимдин макъаладин бинедаллаз, къе чал авай гъалдиз дикъет гана, чин фикирар раижнава, халкъ, газет къелзвайди гъавурдик кутазва. Им, гъелбетда, развалдай, салам гудай кар я. Къилиндик ам я хъи, деги девиррилай къенин ийкъал къедалди лезги халкъдин алақъадин хчи яракъ яз хъайи чи чал гъа хчи яракъ яз хъи!

Фикир гана кландай са тереф: бес чи камалэгъияр тир Кыре Мелика, Етим Эмина, Стап Сулеймана къе чна хъкуързавай чалал яратмашайди я эхир! Абурук хуъкуърун, алай девирда камалэгълийрин реҳе давамарзавай бахарагъалу шаирин, писатерин, журналистрин яратмашунрини хъкуърун жезвачни?

Урус, түрк чаларин таниш тушир гафар, келимаяр ишлемишавайбурни чун я. И карда мукъаят хъана кланда. Чаз къе гъузгъудай хъиз акувазва, совещанийрал, конференцийрал, гуруушрал рахунар, докладар, төрикай ийидайла, квелай башлашина, квел күтгъязаватла. Сад-къве гаф лезгидал, ахла яргъанди уруслад давамарда. Гъульнилай мад, сифтедай хъиз, рахада. Инье фикир гана кландай кар...

Михъивал хънин къайгъуда

Хазран Къасумов

Инсан ва тъбиат. Абур гъамиша сихдаказ алакъада ава. Тъбиат хънин месэлайриз ООН-дини датланда фикир гузва, Чилин шардин винел яшамиш жезвай халкъарин фикир экологиядин месэлайрал желбазава. Ятлани гзаф ульквейрин промышленностдин карханайри экологиядиз къвердавай гзаф зиянар, хасаратвилер гузва.

Тъбиат, михъивилер хънин месэлэ Сулейман-Стальский районда кардик квай "Касументсервис" ООО-дизни талукъя я. И рекъяя карханади тухувзай къвалахдай, адан вилик акъвазнавай везифайрикай ООО-дин директор Гъалиб Играмудинович Фатагьова сүйгъетзава.

Къеъд: Гъ. Фатагьов 1970-йисан 17-октябрьдиз Агъастал-Къазмайрал дидедиз хъана, ина юкъван школа, 1992-йисуз Томск шегъерда госуниверситет акъалттарна. Са шумуд ийисуз РФ-дин УФМС-дин Дагъустан Республика да авай управленида жуъреба-жууре къулугърал къвалахна. 2017-йисан декабрьдилай "Касументсервис" ООО-дин директор я.

Вири дульнъяда тъбиат хънин месэлайриз екедаказ фикир гузва, - лугъзува Гъ. Фатагьова. - РФ-дин Гъкуматди, Госдумадини тъбиат хъннихъ, яшайшдин квеви амукуяя (ТБО) къватлунихъ, тайин чкайрал тухуннихъ ва чилик кутунихъ галаз алакъалу законарни къабулнава.

Эхириджи 20-25 йисан къене инсанри яшайшда синтетикадин хаммадикай, маса затларикай артух менфят къачузва. Синтетикадин шейэр чилик кутун патал виш ыйсар герек къевзва. Абуру лагъайтла, зөгъеру, жууреба-журе азарал къевзва шейэр гъавадик какадарзава. Къе чун шагыдаа хъни, чи тамар, чуълпер, цин чешмейя синтетикадин затларив ацланва, абуру гзаф чкайра хъурттар арадал гъанва. Яшайшдин квеви амукуяя къадарни къурху кутдай гъалда гзаф хъанва.

И чуру гъалдивай чи районни къерехда амукунава.

Лагъана къланда, райондин руководство-ди михъивилер хънлиз, чи хуърер, рекъерни къучеяр, тамун ганлалар, вацаринни вирерин къерехар зирзибидлик михъи авуниз къетлен фикир гузва, и месэлайриз райадминистрациядин совещанийрал кипигзава.

Зи фикирдади, гъузел тъбиат, тамарни булахар, тарихдин чкайр авай чи район туристи сияятаа ийдай мулкуниз элкъурун патал вири журедин шартлар ава. Районэгълири, гъакъини мугъманри фикир-дикъет гудай чкайра районда тимил ава.

Алай вахтунда районда яшайшдин квеви амукуяя къватл хъувунал, абуру тайинарнавай чкадал тухунал "Касументсервис" ООО машгъул я. Виликан коммунальный майишатдин чкадал тешкилай чи карханадихъ ТБО къватл хъийдай, тухудай, къучеяризни

тротуарриз яд ядай маҳсус техника, трактор, гараж, гъакъин къвалахдин 20-30 йисан тежриба авай пешекаррикай ибарат тир колектив ава. Директордин заместитель Б. Бремован, инженер А. Мутагирован, механик Т. Гъажимегъамедован, шоферар тир Н. Гъажибегован, И. Омарован, Л. Алибогован ва ма-сабурун къвалахдилай зун гзаф рази я.

Районда хуърерин 16 администрация кардик ква. Абуруй 15-да ТБО къватл хъувунин къвалах тешкилнава. Къасумхуърел ва Цийи поселокда яшайшдин квеви амукуяя къватл хъувунал «Касументсервис» ООО машгъул я. Райондин администрациядин къаардалди (2015-йисуз) ТБО вахтуналди худай 3 гектар чил чара авуна. Анал райондин маса хуърерини зирзибил гъизва.

Россиядин Федерациядин Гъукуматди акъдай къаардалдин бинедаллаз 2018-йисан 1-январдилай яшайшдин квеви амукуяя къватл хъувунал ва тухунал региональный операторор машгъул хъун лазим я. Гъайф

хъи, Къиблепатан Дагъустанда тендерда гъалиб хъай оператор и къвалахрив гатлуннава, я чаз и кардин себебни чидач. Нетижада райондин руководстводви ТБО къватл хъувун 2019-йисан 1-январдади чи хиве тунва.

Лагъана къланда, хуърерай, иллаки Къасумхуърел ва Цийи поселокдай, яшайшдин амукуяя къватл хъувун патал халкъдин арада гъавурда тунин еке къвалах тухун истемишава. Амни ТБО къватлун тухун патал икъраар кутунунихъ машинар къвевзай вахтар, ва тамамарзавай къвалахдин гъакъидин къадар тайинаруннихъ галаз алакъалу я.

Къасумхуърел ва Цийи поселокда ТБО къватлунин ва тухунин рекъяя тестикъарнавай график ава. Ам гъар юкъуз Къасумхуърел телевиденидайни тикрарзава. Икъл, яшайшдин квеви амукуяя къасумхуърел испен, арбе ва киш йикъара, Цийи поселокда саласа, жуъмя ва пядж йикъара къватлунава. Хемис къвалан тайидай югъ я.

Мадни, чи агъалийривай зирзибил танжакам къватл хъийизвай икъара куҷедал акъудун тлалабзава.

Къасумхуърел гъелелиг къучейра контейнерар авай микрорайонарни ама. Аңрай, гъакъин контейнерар эцигнавай РУО-дин обьектин, административный ва коммунальный дараматрин патаривай ТБО маҳсус машинри къватл хъийизва.

Хуърерин агъалийрихъ, организацийрихъ элкъвена, заз мад сеферда лугъуз къланзва: РФ-дин Гъукуматдихъ яшайшдин квеви амукуяя къватл хъувунин рекъяя тамамарзавай къулугърин тестикъарнавай Къайдай ава. И рекъяя гъар са региондихъ, гъар са муниципалитетдихъ вичин къайдаяр ава. Гъакъл хъайила, ам нормативно-правовой акт я, ам къилини акъудна къланда.

Къайдадихъ галаз алакъалу яз агъалияр, къилдин карчияр, юридический къурулушар, ТБО къватл хъувунал машгъул тир организацийрихъ галаз икъраар кутунна, яшайшдин квеви амукуяя тухун тешкилнава мажбур я. Эгер икъраар кутун тийиз хъайита, им нормативно-правовой актар къилини акъуд тавун яз гъисабзава. Ида административный рекъяя жерме авунал гъида.

ТБО къватлунай ва тухунай ийизвай къулугър къачузвай гъакъидин къадар, къулугър авунин вахтар, нормативхъ галаз къадайвал, гъукуматдин ва райондин депутаттин собранидин къаарралдитайнарзава.

Винидихъ гзаф чкайра зирзибил веъдай контейнерар амачирдакай лагъанай. Им хъсан кар хъана, гъик лагъайтла, виликдай контейнерар алай гзаф чкайра зирзибидлин хъуртари элкъвенвай. Къе и чуру гъал амач.

Чи карханадин пешекаррин къвалах рөгъяди туш. И кар себеб яз чаз къвалах инсанар къбулунни четин жезва. Гъавилай, за тлалабзава, михъивилерин къайгъуда авай чи пешекаррин зегъметдиз къимет гун, гъурмет авун. Ша чна гъар сада район абад, авадан хънуни, ам михъидаказ хуъник лайихлу пай кутан!

Агалкъунар зегъметди гъида

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

И мукъва чун Ахъцегъ райондин хуърун майишатдин управленидин (УСХ) начальник Арген Гъажиевич Гъажиевашъ галаз гуърьшиш хъана ва чна адавай 2017-йисан къвалахдин нетижайрикай къурледи съгъбетун тлалбна.

- Алай вахтунда райондин хуърун майишатдин хиле 55 СПК, 19 КФХ, 11468 къилдин карчивилин ва ЛПХ-рин майишатар кардик ква,- башламишна ада вичин съгъбет. - Чи мулкарин умуми майданри саки 80200 гектар тешкилзава, гъа жергедай яз цаник квай чилери - 2100 гектар. Райондин зегъметчии алатай йис набататчивиле ва мандарвиле хъсан нетижакар аваз беъремарна (къилди квачуртла, нехираар 207 тъйвандин артух хъанва). Икъл, 2018-йисан 1-январдин делилралди, райондин вири майишатра санлай 21511 къааралмав 108409 къуль карч алай гъайванар ава.

Им алатай йисан дережадилай 1953 гъайвандин гзаф я. И агалкъуник "Намус", "Берекат", "Барцум", "Умакан" СПК-ри ва къилдин карчияр тир З. Муталибовади, К. Селимова еке пай кутуна.

Абуру 1248 тонн, яни райондин арадал гъайи умуми къадардин 22,9 процент нек, гъакъл мандарвилинни хъпхъанвилин маса съурсет гъасилна.

2017-йисуз гъар са каликай 2296 литр (виликан йисандалай 101 литрдин гзаф) нек ацана, санлай 3340 тонн як (алатай йисан дережадилай 15 тонндин гзаф), 28560 тонн нек (140 тонндин гзаф), 270 тонн сар (2016-йисуз - 265 тонн), 85 тонн вирт (2016-йисуз - 80 тонн), 3950 агъзур кака гъасилна (асул гъисабдай ЛПХ-яр). 68 тонн як гъасилна маса гайи "Намус" СПК-дин тлар къун тавуна жедач.

Алатай йисуз салан майвайри 750 гектардин майданар къунвай. Беъремарвилин дережа - гъар са гектардай 365 центнер. Вири санлай 27375 тонн беъремар къватл хъувуна (116%). Картуфрин беърди 12800 тонн тешкилна, гъар са гектардай - 227 центнер (123%).

2017-йисан тъбиатдин къулаш шарти багъманчивилин, магъсулдарвилин хилерни хъсан беър къаҷудай мумкинвал гана. Вири жуърейрин майишатра санлай 13120 тонн сортунин емишар къватл хъувуна (313%). 65 гектардин майданра цийи баълар кутуна, гъа жергедай яз ичерин - 39,3 га, хутарин - 19,1 га, къерецдинни емишрин - 6,6 га, фад беърдад къведайбур - 15 га. Гъар са гектардай 17,8 центнер, санлай 1050 тонн, яни 2016-йисуз

сандалай къве сеферда гзаф техил вахчуна. И карда иллаки "Хрюгский" СПК (555 тонн, гектардин беърлувал - 18,5 центнер), "Самуви" СПК (190 тонн, гектардин беърлувал - 19 центнер) вилик жергейра ава. 20300 тонн векъи алафар гъазурна (181%). Шаз 50 гъайван патал тайинарнавай МТФ-ни цийикла тъкъуль хъувуна ва 40 гъайван къкардай фермадин эцигунар къилиз акъудна.

Райондин администрацияди тереф хъналди, хуърун майишатдин управлениди райондин сергъятра 5 инвестиционный проектда иштиракна. Абу беъремарна ва ишлемиш вахканва. Мандарвиле гъайванрин сан артмишуниз къетен фикир гузва. И кар патал ульквени гъар ийисуз къуль карч алай диде - гъайванар артишуниз чара ийизвай субсидийрикай менфят къачузва. Икъл, алатай йисуз и мурадиз саки 6,0 миллион манат субсидияр къачуна. Шаз чни къвалах башламишавай фермеррин тереф хъун яз 5,6 миллион манатдин къадарда ва хизанрин мандарвилин фермаяр патал 6,0 миллион манат грантар къачуна.

Хуърун чайра яшайшдин гъалар хъсанарунин мураддалди "2014-2017-йисар патал ва 2020-йисан девирдади хуърерин мулкар дурумлудаказ вилик тухун" ФЦП-дай чи райондин 25 хизанди яшайшдин къвалер эцигун патал 14,0 миллион манатдин къадарда субсидийяр ва Федеральный бюджетдай саки 40,6 миллион манатдин къумек къачуна.

Гележекай райондин УСХ-ди республикадин хуърун майишатдин министерстводин программайра иштираквал артухардайвал я. 2020-йисал къведалди тайинарнавай планра хуърун майишатдин метяъяр гъасилзайбуруз гузвой субсидийрик къадар 100 миллион манатдив агақъарун фикирдиз къачуна. Ида райондин хуърун майишат вилик тухуниз екедаказ таъсирида.

Нетижалуди жедайвал

чи корр.

Дагъустан Республикадин Мегърамдхуърлын ва Ленинградский областдин Тосненский райондин арада кутуннавай стхавилин икъардин сергъятра аваз (документдад Мегърамдхуърлын райондин къиль Фарид Агъмедова ва Тосненский райондин къиль Виктор Захарова 2016-йисан августдиз къулар чугуналай) чи Республикадин муниципалитетда алишверишдинни экономикадин, спортдин, образованидин, культурадин, туризмдин ва са жерге маса хилериз талукъ саналди тир са жерге проектар уймуърдиз къуърмишзава.

Икъл, винидихъ вичикай лагъанвай икъардин сергъятра аваз хуърун майишатдин хиле маҳсус проект гъиле къуна къве ийис жезва. Райондин мулкунал алай хуърун майишатдин "Гранит" кооперативдин

25 гектар чилел алай йисуз вини дережадин еридин сортарин картуфар цана къутгъяна. Гъа и майишатдин 30 гектар чилел Тосненский райондин векилири Ленинградский область патал вини дережадин еридин сортарин картуфар 2017-йисан гатфарихъни цайиди тир.

"Гранит" СПК-дин директор Разим Агъмедова ва майишат идара ийизвай пешекар Гъарун Алиметова хабар гайвал, картуфар цунин къвалахар мартдин эхирдади акъалттарна.

Россиядин виридалайни къиблепата авай ва ульквени Европадик акатазавай паюнин кефердини рагъаклидай пата авай райондин арада маҳсус икъар кутуннавай яшайшдинни экономикадин амай маса хилериз талукъ саналди тир проектар арадал атунални гъана. Муниципальный къве районни экономикадин жигъетдай виликли тухунихъ элкъурнавай и къвалах нетижалуди хъун гъузлемишзава.

Кваз такъуртла, хаталу я...

Надият ВЕЛИЕВА

Инфекциядин азаррин арада чахутка вири яшарин инсанар патал лап заланди, хаталуди я. Ам дүньяда инсаниятих галаз санал арадиз атана. Садакай-садак акатдай ваба, тиф, төгъүн, къиздирма, дифтерия хыттин лап хаталу азаррикай, алай аямдин медицинадин агалкүн себеб яз, инсаният гъамишалугъ яз азад хъана. Гыйиф хъи, чахуткади къилин чка къун давам жезва. ВОЗ-дин (Всемирная организация здравоохранения) делилралди, гъар йисуз дүньяда и узуурдик 9 млн кас азарлу, абурукай 5 млн кас телеф жезва. Ибур дуктуррик къалабулух кутгадай рекъемар я.

Чи Республикада чахуткадин азардиз талукъ гъихыгин гъалар аватла чирун патал и йикъара зун Дағыстан Республикадин чахуткадиз акси къалах тухудай диспансердин къилин дуктур Абдурагъман Абдурагъманович Мегъамедовахъ галаз гуруушмиш хъана ва чи арада сүгъбет къиле фена.

■ Абдурагъман Мегъамедович, сифте заз күнне чахуткадиз акси къалах тухудай диспансердин тариҳидай күрелди лагъанитла къланзавай.

- 1920-1925-йисара Россиядин Федерацияда Дағыстан чахуткадик азарлубур гзаф авай регионрикай сад тир. XX лагъай асиридин 20-йисарал къведалди Дағыстанда чахуткадиз акси къалах тухудай медицинадин гыч са идара ва, илимдал бинеламыш хъана, азардихъ галаз женг чүгвадай дуктурар авачир. Начагъбур жерягърини сүгъуучирий дуьрайралдини запабралди "сагъарзай". 1909-йисуз Дағыстанда чахутка азардихъ галаз женг чүгвадай "Кавказдин обществодин филиал" тешкилна. Адан къилин метлеб агъалийриз санитариядин рекъяй чирвилер гун ва зайиф хъанвай азарлую сагъарун патал такъатар къватлын тир. 1925-йисуз Дағыстандиз РСФСР-дин здравоохраненидин комиссар Н.А. Семашко атана ва ада Гунибда чахуткадин санаторий ахъюнин серенжемар къабулна. А санаторийди чахуткадин азар сагъарунин карда еке роль къүгъвана. Гъя ийисуз Махачкъалада чахуткадиз акси диспансер кардик кутуна. 1932-йисуз ам Республикадин диспансердиз элкъурна. Ватандин Чехи дядвилай гульгъүнин йисара чахуткадиз акси къалах тухун, вири улквела хъиз, Дағыстандани гужул хъана.

1946-1947-йисара Буйнаксқа 100 койкадин чаяр авай госпиталь, Хасавюртда чахуткадин кабинет ва 10 койкадин чаяр авай стационар кардик кутуна. 1984-йисуз Махачкъалада - 225 койкадин, Буйнаксқа 650 койкадин чаяр авай чахуткадин больницияр кардик кутуна. Махачкъаладин больнициди са акъван яргъалди къалахнан. Ам Таркидин агъалийри са жерге себебралди агализ туна. Гыйиф хъи, Республикадин меркезда къени чахуткадиз акси больница авач.

Буйнакск шегъерда авай чахуткадин Обольницада чи дуктурри, Москвадин дуктуррихъ галаз сад хъиз, гъар юкъуз жигеррин чахутка квай азарлуйриз устадвиледи операцияр ийизва. РПТД (республиканский противотуберкулезный диспансер) алай аямдин вини дережадин технологийралди тадаракламишнавай, чахуткадин азардин диагноз эцигдай, сагъардай, профилактика ийидай вири жигерин мумкинвилер авай еке идара я. Ина чипин пеше дериндай чидай фтизиатрии къвалихазава. Диспансерда аялрин, флюорографиядин, консультациядин, рентгенологиядин, лабораториядин ва маса отделения кардик ква.

■ Чахутка азардикай вуч лугъуз жеда?

Ам инсанрик акатунин себебар гъихытингүр?

- Чахутка йисаралди давам жедай, вири бедендин инфекциядин гзаф залан ва хаталу азар я.

Ам арадал гъизвай микроб 1882-йисуз немсерин алим Роберт Коха винел акъуд-

КУЛЬРУ КЪЕЙД.

Абдурагъман Мегъамедович АБДУРАГЬМАНОВ 1971-йисуз Шамил райондин Урада хуъре дидедиз хъана. 1988-йисуз хуърун юкъван школа акъалттарна, Дағыстандин мединиституттик экечина. 1997-йисуз вуз акъалттарна, ана терапиядин рекъяй интернатурада келла. 1999-йисуз Шамил района фтизиатряз, 2007-йисуз Каҳиб хуърун больницидин къилин дуктурвиле къвалихна. 2017-йисан октябрдилай Республикадин чахуткадиз акси диспансердин къилин дуктур я.

Абдурагъман Мегъамедович СПИД-дихъ галаз женг чүгвадай общественный тешкилатдин гүвэрметту грамоттадин ва Красный Крестдин патай грамоттадин сагъибя.

на. Чахуткадин пуд жуъредин микробар ава: инсанрин, ири карч алай гъайванрин ва къушарин. Адет яз, инсанар чипиз хас микробдик азарлу жеда. Азар арадал гъизвай микробар гзаф дурумлубур я. Миччи, ламувал квай, михъи тушири, мукъвал-мукъвал гъава дегишар тийизвай чайра, цукъуында, жүрәба-жүре шейэрин винел, иллаки некледин продуктра азардин зегъерлу лишанар варцарапди амукъа. Амма ракынин кланик ва я руругула, гъакъни дезинфекция ийидай шейэри микробар рекъида. Чахуткадин азар акатунихъ себебар гзаф ава. Къилин чешиме узъур квай инсан я, иллаки - ачу жуъредин чахутка квайбурс. Узъур ядайла, адан сивяй цукъуындин зерреяр акъатзава, абур 2-3 метрдиз, илирзайла, гъатта 10 метрдиз къван чызыва. А стапла гзаф къадар бактерияр жезва. Алими тестикиярзавайвал, ачуздыз чахутка квай инсандин жигеррай цукъуындин стаплахъ галаз чахуткадин миллионралди палочкайра акъатзава. Абур гъавадыхъ галаз патав гвай инсанрин (нечес чүгвадай) жигериз аватзава. Чахутка квай гъар са касди вичин михъивал авун лазим я. Гзаф вахтара инсанар гъавурдик квач. Азарлуди хизандин къульца жезва. Адан пек-партал, къаб-къажах, мескъульж хизандивай чара ийизвай. Нетижада азарлудан хизан хаталувилик акъатзава. Идалайни гъейри, ички, бейгъуш ишлемишун, папирус чүгунни чахуткадин азар акатунин себебар я. Гзаф вахтара аялрикини и хаталу азар акъатзава. Лугъун лазим я хъи, аялар чахуткадик азарлу хъунай тахсир диде-бубайрин хиве гъатзава. Гыккыл палъайтла, бязи диде-бубайри чипин аялриз чахуткадиз акси рапар гъайнуни къил къайдазава. Нетижада аялар азарлу жезва. Чахуткадик азарлу жезвай аялрин чехи пай 15-17 йиса авай жаванрал гъалтзава. Иллаки гъя и яшара авай аялриз гъар йисуз флюорографиядин ахтармишнан авун чарасуз я. Чир хүн лазим я хъи, азар гъикъван фад дуъздал акъудайтла, гъакъван ам фад сагъаризни жеда. Заз инал са ихтиин карни

къеид ийиз къланзава: чахуткадиз акси рапар гъайнуни къил къақъудавайбур, лугъун хъи, общество сагълам хъана къан тийизвайбур я. Вакцина алими гзаф йисарин зегъметдади акъуданава. Адакай себеб хъуниди инсаният инфекциядин гзаф азаррикай хъвена.

■ Чахуткадин сифте лишанар гъихытингүр?

- Чахутка квай инсандин беден къуватсуз, къезил, варцарапди 37,2-37,4 градус ифин алаз жеда. Иштэль къахъда. Бязи дүшшүшра чахуткадин азар садлагъана агъурдаказ башламиш жеда. Еке ифинар акъалтда, иви квай узъульяр акатда. Ихтиин дүшшүшра, вахтунда дуктурдин патав фена, дүз диагноз эцигайтла, азар фад сагъариз жеда. Шекердин азар авай инсанрик чахуткадин азар фад акатда, абур сагъарунни четин жеда.

■ Чи Республикада чахуткадик азарлубур бурун къадар гъикъван я?

- Санлай къачурла, Дағыстанда активный жуъреда азарлар 2667 кас, Махачкъалада 750 кас диспансердин учетда ава. Эхиримжи йисара чахуткадин лишанар авайбур тимил хъанватлани, азарлуйрин къадар гзаф я. Якъин делилар гъиз хүн мумкин туш, гыккыл лагъайтла, гзафбуру чеб чахуткадик азарлу тирди далдаламишава. Абур диспансердин учетда жевач.

■ Чахуткадик азарлубур Республикадин гын районра гзаф ава?

- Хасавюрт, Бабаюрт, Кызылорт гъакъини Дербент, Тляраты районра гъалар пайгар туш.

■ И кардин себеб вучя?

- Себебар гзаф ава. Вахт-вахтунда сагъламвал ахтармишава, чахуткадик азарлубур бурухъ галаз алакъада жезва, түүнис, яшийшидик шартларис яб гузвач, гигиенадин сенежемар къиле тухузвач ва икмад.

■ Чахуткадик азарлубур къадар винел акъудун патал диспансердин дуктурри гъихытингүр серенжемар къабулзава?

- Алай вахтунда чи Республикадин чахуткадиз акси къалах тухудай идараира 130 дуктурди ва юкъван чирвилер авай 400 медработники, гъя жергедай яз Махачкъаладин диспансерда 52 дуктурди ва 47 медсестради зегъмет чүгвазва. Абур вири азарлуйрин къуллугъда, галатун тийижиз, акъвазнава. Къильдик къачуртла, азарлуйрин сиягъар түккүрзава, абур диспансердин учетда тазвава, абурал гузчывал тухузва, сагъардай ва профилактикадин серенжемар къабулзава. Диспансердин дуктурар мукъвал-мукъвал шеърринген ва районрин чахуткадин азар сагъардай ва профилактика ийидай медицинадин идараира физва, анра къиле тухузвай къалхарал гузчывалзава ва абуруз практикадин рекъяй къумекар гузва. Чи дуктурри чахуткадин азардин профилактикадин, диагностикин ва сагъардай государствовин медицинадин идараира чипин пешекарвилин дереже хажжава. Чахуткадин азар сагъаруннин цийи жуъреяр чипин практикада ишлемишава.

■ Квель къвалихада гъихытингүр четинвилер гъалтзава?

- Чун Республикадин здравоохраненидин бюджетдади ала. Финансламишнан лазим тир къайдада тахъун себеб яз, чавай күнгэне хъанвай технологияр цийибурул эвэз ийиз жевач. И карди агъалийрин сагъламвал ахтармишнин екез къең гузва.

■ Чахуткадик азарлу къасиз гъихытингүр меслятар гуз жеда?

- Чахуткадин азар сагъариз жеда. Алай аямдин медицинадихъ чахуткадин азардин вилек пад къадай ва ам сагъардай цийи жуъредин вири тақтатар ава. Сагъардай курс анжак стационарда тухун лазим я. Къилинди дуктурдин истемишурал амал авун, вахт-вахтунда сагъламвал ахтармишун?

Абдурагъман Мегъамедович, маналу сүгъбет авунчай чухсагъуль. Чахутка хътин хаталу азар сагъарунин карда күн колективдихъ еке агалкүннар хъурдай.

"АЙБОЛИТ"

Чир хъун хъсан я

"Айболит" газетдай.
Гъазурайды - Надият ВЕЛИЕВА

- Гангrena хъанвай къвачел ва я гъилел алай хер фад сагъ хъун патал майдан таза чулав лекъ эцигун меслят къалурзава. Са 2-3 юкъуз тал къати жеда, ахпа - сеин. Херни агаж хъхъана квахъда.

- Тутъверин хума (ангина) галукъйла, ихтиин теклиф гузва: 1 кг вирт, 1 кг газар, 100 гр хрен, 150 гр эрек, еке 2-3 лимон. Газарарни лимонар як регъведай машиндай авадарна, 3 л. банкадиз вегъеда в аниз виртни хъияда. Хрен щеткадалди чуъхвена, кульу авуна, адал хъсан еридин эрек иличда. Са сукадилай ам рөгъвенвай газарар авай банкадиз хъивегъна, миччи чакда эцигда. 20 йикъалай дарман гъазур жеда. Йикъа пуд сеферда вахт-вахтунда, хуърекдин чехи түрона авайди ишлемишда. Дарман дадлудиния.

- Юкъва купул (радикулит) гъатайла маҳсус горичникрикай мен-фят къачуда. Истикандин къудай са паюна авай фурацелиндин къаришмадиз хъирекдин чехи түрона авай вирт вегъена хъсандин хуъурда. Ахпа и къаришмадик горичникар хуъуриз юкъвал эцигда. Вад декъий къадилай виниз эхи ийиз хъун мумкин туш. Горичникар эляна, юкъвал аламай амукъайрал цеплофан гъалдна, чими шалдалди кутлунда. Экунхъ юкъва авай тални квахъда.

- Пешекарри ихтиин азар квадардадир мад са теклиф гузва. Серадин (гүгүртдин) къван кульу руг хъиз авуна, 15x15 см, размердин турбадиз вегъена, далудин тазвай чекад эцигна, винелайни са шумуд къят яцу пек вегъеда. Ахпа 10-15 декъий къадилай күлдилай күзтай утъу тухуда, гъар сеферда далудал вегъенвай пекинин къатар артухарда. И карни цүд сеферда давамарда. Тални секин жеда.

- Жалгъяр тазвайла, абур миҳы авун гөрек къевзва. И кар патал 2 лимон ва 2 апельсин чуквар авуна, цилер акъудна, як регъведай машиндай авадарда. Арадал атай къаришмадик чехи 2 түрона авай вирт күхтунда, ам къалин температурада са сукада хъуда. Ахпа холодильницида эцигна, чайдин 2-3 түрона авайди фу недалди вилек ишлемишда.

- Нефес дар хъайила (одышка), цилер акъудна, чекалар аламай вад лимон ва серкин вад къиллер сергэлэгээ машиндай авадарда, аниз 0,5 литр вирт алава хъувана, миччи чакда эцигда. Ара-ара и къаришма авай къаб юзурда. Йикъа ам чайдин са-са түрона авайди ара гуз ишлемишда. Къаришма са ваца бес жеда.

- Яшар 60-йисалай алатнавай инсанрин ивидин давление къайдадик хъун патал йикъа пуд сеферда медин къанник глициндин таблетка кутун меслят къалурзава.

- Метлерин жалгъяр тазвайла, хъирекдин са түрона авай сода, къел, горчица ва сирке вири сад-садак хъсандин какадарна, метлеривай гүцүн, чими шарфундади

Умуд ква

Гүйүрметту “Лезги газетдин” редакция! Көз и чар кхызызайди Сулейман-Стальский райондин Эминхуярый тир РАМАЗАНОВ Мирзехан я. 1990-2000-йисара дагъда авай Етим Эминан хурь тир Ялцугърал чна, 14 касди, квадар эхцигна. Са тимил вахтунда чун ана яшамиши хана. Амма хизанар аниз хтун тавун себеб яз, чун аранда авай Эминхуяруз хтуниз мажбур хана. Хизанар дагъдин хурурз хтун тавунин себеб ана эквер тахын тир. Няни хайшила, писар күкүйриз са затын такваз им гыи девир я лагъана аббу. Фагыумайла, абур гъахын тир. Кье гъар са пипе электрикдин эквер авайла, писар күкүйриз, умур тухуз жедач эхир. Эгер аниз эквер хүн гыиле квадай мерд рухвайяр ханайтла, са шакни алачиз, Эминан күргүне хурел чан хкөдай. Исятда ана вичин малар газ са кас яшамиши жезва. Гатун вахтунда мад къве кас чин малар газ хъфз, зулуз хкөзва. Са шумуд йис сидайли випик шаир Азиз Мирзебегов Ялцугърал Эминан сурал фена. Хурь авай гыал акурла, ада са ширни хъяней. Вири рикел аламач, эхиримжи шарце “Етим ханва Етим Эминан хурь гила” лагъанвай. Сагърай вич, амма и гафариз фикир гудай касни хъанач.

Алатай йисуз Даркүшрин хурь тир Сайдумов Эйзудин Ялцугърал хъфена, ам Етим Эминан сурал фена. А чка авай гыал акурла (валарини цацари къуна), “Лезги газетдин” хъяней. Ахпа аниз вужар хъфенамы чидач, Етим Эминан сур алайвал къве вал атана хтана. И муквара Цийи Макъарин хурь тир Шагъабудин Шабатова Етим Эминан сурхъ акалай къванерикай маналу мақъала хъяней.

Сифте къван акалайди къуниши хурурьни, цицлеви, Махчакъалада яшамиши жезва мерд хва Амананов Эмирбек я. Алатай йисуз ада вичин харжидалии Клахцугъай Цицлез эквер хүн гыиле къунва, электрикдин экверин шалманар акурнава. Ци симер чугвадайвал я. Етим Эмин, Стран Сулейман, Хурург Тагъир... лезги халкъдин хахь тийидай гъеттер я. Чахъ агъваллу, мерд рухвайяр авазва. Амананов Эмирбек халаз меслятна, вуч бес жезвачтла, күмек гана, Ялцугърин хурурьни экв хидайвал авуртла жедачни? Хурь яргъани авач, Цицляя Ялцугърал гүнедикай виниз 500 метр, машиндин рекъяя 1,5 км. я авайди.

Рикел хкин: са йис випик са алчади Стран Сулейманан музейдиз цай янай. Райондин кыл Абдулмуталибов Нариман Шамсединович кылес аваз, са курур вахтунда герек квадар пул къватла, музей авайдалайи хъсандиндиз түккүр хъуванай. Халкъдин къажълан муркадални града, гъавайда лугъузайди туш. Сагърай күмекдин гыил яргъи авурбур!

Гъилевай йис Етим Эминан юбилейдинди я. Заз умуд кутаз къланзана, и кар гыиле квадай мерд рухвайяр майдандиз акъатна, Ялцугърин хурурьуз эквер хкода. Зи мурад, хурь арадал хтана, анин күччера къугъазвай аялрин ва хурурьн мулкара зөгъмет чугвазвай инсанрин ванер хъхън! Акъ ханайтла, Етим Эминан рузынни секин жедай, ам фарақъатнавай сурар, хурь чипин винелай квадачир.

Хъультүзни - къар, гатузни - къар

Вадим ЖАМАЛДИНОВ

Советский хурь Мегъарамдхурун районда чехи-бурукай сад я. Анин къерхадай “Ростов-Баку” шегъре рехъ физва. Рекъин къве патани авай гыар журедин алишевришдин гъвччи, гъвчи 2 мертебадин түккенрин дарматри агъалияр чипел желбазава. Инлай “Дербент-Къасумхур” шегъре рехъни физва. Къекъуындал, ракъарин жу-гъунда туна, рехъ къалурдай монумент эцигнава. Анилай, Герейханован хурурьн часпардин випик хъсандиндиз къир цана, түккүрнавай ачух майдан ақвазава. XX асирдин Гомер Стран Сулейманан мемориали - ачух музейдини инхъ-аинхъ физвай агъалияр вичел желбазава. Анал меҳериз, суварриз малукъ шадвилер кылес тухузва, шикилар язае.

Советский хурурьн часпардик акатзавай пата рекъин къерхада, ракъун варарни кутуна, элкъуырна къванцин паруяр, къваларихъ гъвччи түккенарни эцигнава. Ярува-

Яд ақъвазнавай вир

арин къипел, къакъандиз хажна, са акъван гуурчег түшиз кафе “Магарамкент” къеңенвай күл алкүрнава. Адан випик, къаради къуна, уюнсуз жуурда гатузни-хъйтүзни яд ақъвазнава. Ида лагъайтла, күд райондиз физвай рекъин сив чиркинарзава. Элкъевна түккенри къунвай и кафедин випик квай чкади инсанри гүзгүльлар чурузава. Са шумуд йис я икл давам жез. Кафедин сагыбидиз ва я малукъ ксарис, гила къванни ван атана, гөрек серенжемар къабулуник умуд кутаз къланзана.

Идалайни гъеъри, Стран Сулейманан мемориалин випик квай къир цанвай чка къипел кас алачиз ахъайнавай мал-къаради, къавчерилик кваз къарап гыз, чиркинарзава. Бубайри лугъудайвал, балкълан-кълан, цап тақлан хъун дүз туш эхир.

Гъар са чкадин иесиди вичин гыллик ва випик квай чкяди гүзгүлдеказ, михъидака түккүрнайтла ва хүз алахънайтла, хъснини жедай, адапатни.

Кепекар гъиниз фенва?

Шагъабудин ШАБАТОВ

Чи девирда кепекар авайди тир - 1, 2, 3, 5, 10, 20, 50. Са манатдилай 100 манатдал къван чарчин пуларни авай. Ракъун манат авачир. Ахпа ракъун манаттар акъатна, “юбилейн” я лугъуз.

СССР-чукъурайла, 500-1000-5000-дан чарар акъатна. Сакланы пулуну вичин ери къунач. Чарчин “яргъи” пулары ракъун кепекар чипин арадай акъудна, кепекрикай манаттар авуна. Түккенини сад-вад касдин гыллера амай кепекарни къабулзава. Абур къабулдай ихтияр авач лугъузава. Пулар хъанач абур, палар хъана. Випикрай са кепекдихъ са спичка къевзайди тиртла, гила адан къимет са манат хъанва. Халкъариз пулар гузвай гыар журедин ве-

домствойра мажибrixъ кепекар гала эхир. Абур вучтинбур я? Са сеферда түккендей са пачка панлурсар къачуна, жибинда авай манатрихъ - кепекрихъ. Заз са спичкани къланзавай. Амма манат гумачир. За түккенчидал 1000 манат авай гыил яргъи авуна.

“Килиг халу, жибинриз, са манат це, манат патал за ваз ам хирде иидач, заз кепекар къланзава”, лагъана ада. Ганач хъи, ганач. Зи къулухъ галай са урус дишегълиди дездегал манат эцигна, це адаз спичка лагъана.

Зи реэзувавал акур дишегълиди давамар хъувуна: “Чан бала, абур маса девирдин инсанар я, пулунис Аллагъа лугъузавай абурувай хъйтүзни жишин таалабиз жедач...”

Дузы лагъайтла, са гила фикирзава: дүгъриданни, кепек пул я къван. Са миллионерди, пул гысабдайла, са кепек кимиз миллион хъанач лугъуз, вичи-вич асмишналдай. Кепекдайлар кар ала къван. Акъ яз хайшила, вучиз чаз кепек пулдай ақвазава? Ам садани кваз къан тийиз хъайшила, вучиз Центрбанки, къиметту металл харж ийиз, абур акъудзава?

За меркезда кардик квай “Тарнаир” санаторийда ял язавай. Ацукая чкайрал гыар сада, вичиз акур-такурдакай, къипел атай дуышуширикай сүзгүбетар ийиз, вахт кечирмишавай.

- Зи къип акъатзавач, - сүзгүбетдик экечина Казбек райондин Дылым хурь тир Залимхан тъвар алай яшшу иитим, - я стхаяр, чи гъукуматдин сиястадай зи къип акъатзавач.

- Зун датлана “Хабарар” программадихъ яб алаказавай яс я. Күнен гила фикир це, лугъузва хын, флан Республика, флан региондиз са вуч ятлаши эцигун, халкъдин дулана-жагъдин шартлаар хъсанарн патал пулар ахъязава. Абур са хусусиятдиз элкъуырзава. Вучиз, нин ятла, вуж ятла, къип акъудиз жезвачалда. Аламатдин къвалихар я. Пул гынис фидайди я? Адан гүзгүльна гъатдай кас жезвай хътинди туш, заз чиз. Я туш, пул гынис фена лугъуз, суалар гузайбүрни гъаник къаришиши жезвай хътинди я.

Зун сохходин къилин бухгалтер тир. Иисан гъахъ-гыз-бай гъазурзавай. Анжак тек са манат бес жезвачир. Чун бухгалтерарни галаз вад юзъ хъанай а кими манат гынис фенатла ахтаришиз. Жагъанач хъи, жагъанач. ЦСУ-дай, отчет це лугъуз, чи къипел хар къурзавай. Эхирни за гузвай отчетдихъ жуван жибиндай кимизвай манат ахкална, вахкана. ЦСУ-дин начальник хъурена, ахпа ада лагъана: “Кыле вун аваз күс көвзодихъ халисан пешекарар авайди хъиз ақвазава заз... Мад вучда, са манатдиз килигна, за квэз түмбүзгъар авун патал чехибурул агакъардач. Къөдай йисуз ихтиян отчет за къабул хъийидач, чир хъухъ.”

Гилан девирдин чехи пай крарайзи къип акъатзавач..

Заз са чайникда авай кепекар ава. Гынисизда? Къара-чийрик металломодай вахкудан?

Ша чун медени жен!..

Исаак ИСАКЬОВ, Цийи Макъарин хуър

Чун газаф раҳазза зирзибидлай. Телевизоррай передачаирин къалурзава, чкайрални къвэз лугъузва, хурун администраторини таъкимарзава. Тракторар ракъуриз, михъзава. Ятлаши бязи инсанриз эсер жезвай хъи, жезвач. Бязибуруз хурий авахъзавай къубурикай канализацияр хъанва, ведродалди гыз зирзибилар хвалаз гадарзава.

Заз инал са ихтиян хъайи кар рикел хиз къланзана.

Са итим хъаналда, хъсан багъ-бустандин иеси, къайды, михъивал къандай, акуллу рухвайяр авай. Гъахътин инсандин дөвлөтни берекат жеда. Ацлурна вичин араба емишрай, фида ам са хурурьуз. Емишар авачир хурь хъана амни. “За емишар пулунихъ гузвайди туш, зирзибидихъ дегишарзавайди я, гъаш күз зирзибилар, абурун килодихъ - са кило емишар”, - лугъуз, вирда хабар гана ада.

Газаф хъсан халу я лугъуз, и хурун агъалийрин гъана гъа-на гъа чин шешелар, тухвани чизи емишар. Эхирдай са руш атана. Са живзи хъиз зирзибил аваз пакет гва адавни. Винелай килигайла, ам ичиди хъиз аказава.

- Чан бубадин, вирда шешелралди гъайила, вуна вучиз икъван тимил гъана? - хабар къуна итимди.

Чан буба, ибруни жагъин тийиз, къунширини заз та-гуз, чиши емишрихъ дегишарзавайди я лугъуз, зун газаф къевера гъатна, - жаваб гуда руша.

Пакет ацлурна емишрай. Газаф акуллу итим хъана емишрин иеси. Адан фикир вичин акуллу гададиз сеас жагъурун тир къван. Гъа руш вичин гададиз сасасвиле къа-чуна, гадани, рушни рази я.

Алай вахтунда, зирзибил къватла, шешелра тұна, эциг, машин къведа, махсус чкадиз тухуда лугъуз, инсанар хабардарзава. Амма...

Цийи Макъарин хурурьн къилихъ галай паласада, зирзибидин гылляй кам эцигдай чка амач. Бязи инсанри, чин гъвччи машинра аваз тухуз, гъа рекъин къерхрал, какатай гъинал хъайтлани гадарзава. Ахътин кар ийидайла, гъар сада фагыумна къанды. Тілебатдал чан аладай я, адаз вири аказава лугъуда. Вуна фидай рехъ хуҳ, рекъи вунни хъуда. Чили вичиз хаинвал, чиркинвал ийизвай инсан ярғылди чипел къекъурудач. Урудалди лагъайтла, “На всяко действие есть противодействие”. Чаз телевизордай аказава, бязи регионра, улыквейра гъихътин тұрғанар, живер, яд акъалтунар жезвайтла. Лугъузувайвал, инсанри тілебатдик хукуырлай, чуру крат аурула, гъахътин бедбахтшілерни арадал къевзева. Акъатай гъинал хъайтлани зирзибил ала лагъана, бязибуруз са къайгъу-ни акъатир хътиндиди я. Авуна дамахарни, япарат гъалда наушники, гъиле къуна са паркыл къван телефонни, гарданда тұна галстукни, чекмейрини ийиз жакъа-жакъ, уткемешипелди гъа зирзибиприн юкъвай тұз физ, хкөв-да... Икъл жеч эхир.

Дағыстан хъсан адемар авай чка я. Чаз Аллагъиди хъультын циклизни разы алай икъяр багъишина. Гаттариз иллаки гузэл зи тілебат. Чуыллар, акъатна гъар журедин цукъвер, къацу хъана, атиридин и ацалтна жеда. Гъыкъван риклүз хүш жеда анра къекъвез. Гъахътин чкадал инсандин тухвани зирзибил гызкі гадарзавайди ятла?! Ша чун медени жен!

Лезгивал квадар тийин!

Шихали БАГЪИРОВ

Чна гъар йисуз, бязибуруз гъар зур йисалай “Лезги газет” къизизва. Адан тираж акурла, кефи чуур жезва. Йисалай-суз газетдин тираж агъуз аватзава. Зун мияттел жезва, вучиз чна чи лезгивал квадарзаватла. Аквазивай, мумкиншілер авай чехи хурурерани газет тимил къизизва. Бязибуруз ихтилатар ван хъайила, зун къарсатмии жезва. “Вучазавайди я ам къхъена? Ам чаз гишин вахтунда фуяни, мекъи чавуз партал яни?” - лугъузва бязибуруз. Эхъ, ам чаз фуны я, партални. Я чан лезги стхаяр, “Лезги газет” гъар гъафтеда хтун патал йиса тек

Аллагъяр АБДУЛГАЛИМОВ**Зардин нурап**

Кихлигзава зун парталриз гъульерин, Царцар гузва, нур тухузва вилерин. Бескозырка, къизилъярфар пелеллай. Гарал лентер къугъваз жедай кылелай. Фена вахтар, чархар ягъай гъульерал, Зардин нурап - чинер алай къуннерал. Фланелка, хур гатаз - лепейрал, Бес тельняшка?! Гъалиб хъайи къелейрал...

Гъикл тарифдач кикер пъркъувь шалвардин, Гъар са "безек"

даяхар тир завалдин, Тумаждин чул, гъед юкъваваз лабардин, Шагид хъайи жегъильвилин гъунардин.

Хурум чекме абур тир чи къвачерал, Чил зурзадай, къекъведайла чилерал, Чулав бушлат, къуша-къуша дуыгмейр, Гусардин хъиз, хурудаллай везнеяр.

Зур асир я, хузвава къвале, вил ягъиз, Эй зи дустар, амач салам, гъил ягъиз?! Күн гъинава, зи стхаяр, кис хъана?!

Аллагъяра чи пъльерин гъисс хвена...

Къекъвезза рикл гъульерални юрдарал, Дамахзава къенин йикъян картарап... Ислягъвилин лифери къуй цав хурай,

Эку бахтар, зуыре гъед хъиз, кукульрай?

Мад**гъульерал...**

Мад гъульуван ван Гъатнава зи япара. Тіл ала жал, Звал ала жал, Акъатиз икл къапарай?! Кубриқдава Зун къаткана. Чеб сад-садан Гъугъуналлаз, Серт леплеяр атана, Зи гимидин Мягъкем къвалар, Лап жеривал гатана. Заз къайгъутуш, Тлурфанар, лагъ, Низ хурай хуш?! Гару вичин карзава. Гараризни, Ятаризни И генг гъулье дарзава. Тек къаравул Гимид винел, Алцумиз йиф, Тахъ-тахъ ийиз, Тек къадамри ванзава. Тиг мачтадал Къугъвазва лент, Гъамни хъанва Къадарсуз перт; Гимид пенжер - умуд-эквер Къайи гару, Алтадиз мез, "чанзава"... Ягъайди хъиз, Авудна зун Ахварикай зенгини.

Им хабар тир:

Чи моряклиз
Эвер гузтай

Чирвилерин женгиниз.

Велвелади,

Къалабулух квай,

Ахвар атлай,

Къарагъарна меселай.

Akl хъана заз,

Низамда тваз

Командирдин

Клеви бүйругъ

Атайди хъиз...

Амма,

Зун дивандал къвалева,

Гъульни гими

Зи бейнида, къилева,

Мад гъульерин

Рахаз чалал...

* * *

Украинадин вакъиаяр

фикирда аваз

Эй чехи халкы!

Вуж хъана куб

Шад деврандал

Хъайиди гъаль?

Туна улкве

Чулав, тукъуль гумада.

Вахни стха,

Уймах, арха

Кvez чизамач.

Серт гульлейрин

Туна хура,

Гъатнава кубуз къун и икъя?

Катзава халкъ,

Ватан туна,

Дарвилера

Гъатнава халкъ...

Диде, аял,

Къульзүй, эгъли

Гъанва даддал, ялвариз.

Эхъ, "вай" авач,

Къабулзава,

Къабулзава

Урасатди,

Дидеди хъиз,

Вичин геъненш луварик...

Кузыя къастар,

Жегъиль чанар

Ийиз тар-мар?

Бес са чилин,

Са накъвадин

Туширни кубуз веледар?

Хъана чалахъ

Гъи ампадин дуьдуыргин?

Важарар

Нивуган куб, чурууриз?

Вуч фад фена

Риклай куб

Чи Ватандин

Къилел къвайи

Харни тлурфан, дявеяр?

Гъикъван ава

Стха сурар

Куы пак чилел?!

Къени накъвар

Ала з вилел,

Къекъвезма чи дидеяр...

Ша, тарихдиз

Вил вегъ къуне,

Хмельницкий

Бодган хътин рухвайри

Эхначир гъа гъукумни гуж

Къецепатан агъайрин.

Халкъ агуднай

Урасатдин

Кесер авай къулгедив.

Гъиниз фена а чешнеяр,

Гъиниз фена а чешмейр?

Бубайри тур

Ибret - дикъет

Сада-садаз

Ягъун тирни турни тикъет?..

Эй тахтунин

Къилевайбур!

Гъукум, яракъ

Гъилевайбур!

Тек гелирдин

Гелевайбур!

Гъикъван риклер нез хурай?

Фигъильчирин,

Нельчирин

Вязер чуру квэз хурай?

Ачух вилер,

Хуых къильер,

Акъвазара къанлувал.

Гъар са карда,

Даим зарда

Хузы алахъа

Рульдин жегътни

жанлувал!..

Ватандин аскер

*Ленинград гъалкъадай
акътнна 70 иис тамам
хъайила...*

Даниил Гранин -
Ватандин аскер,

Писатель - сердер...

Тади квачиз,

Затнни гвачиз,

Физва запладай

Трибуналхъ

Рейхстандин,

Чи къегъалри

Хкаж авур

Гъалибвилин пайдах хъиз.

Физва аскер -

Рульдин сенгер,

Тажни къалхан ахлакъдин.

Килигзава

Эл адас:

Кас яшарин

Кукъушдава,

Гила саки асир я.

Секин я зал,

Къунвай хъиз чал,

Гуя гъар сад есир я.

Касни авач

Кушкушдава,

Чи аскерри

Таптамишай и залда.

Тажуб я зун,

Сегънедилай

Къайи хар хъиз гульлейрин,

Къевезва-къевеза,

Атлуз-атлуз,

Къуркъушум хъиз,

Гафар залан.

Секин я зал,

Хъана бейгъал,

Ацукаина

Къульневаз къуын,

Гафар хци кужумиз.

Рульдин гъарай,

Квахъай къарай,

Хкиз рикел,

Дустар галац,

Шад аямар гъузетай.

Къван гадариз,

Цапан ягъиз,

Кат-калтузиз,

Фена вахтар, гъуъжетар.

Алай кимел,

Чаз к

Дин Пайгъамбарди айиба

Абу Хурайридилай (Аллагъ рази хъурай) агақнавай гъадисда раижавайвал, садра Аллагъдин Векилди лаъдана: "Айиб, айиб, ва мадни айиб!" Асхабри Пайгъамбардивай хабар къуна: "Низ айиб, Аллагъдин Векил?" Пайгъамбарди жаваб гана: "Чехи яшариз акъатнавай вичин диде-буба яб тагана тазвайдаз, абурув къайгъусувилелди эгечун себеб яз, гульгулай Женнетдикай мағрум хъайидаз айиб я".

Диде-бубадин рикл динж хъайила, Аллагъ-Таалани рази жезвайди я. Диде-бубаяр рази хъунлий чахъ гъиле къазвай крара агалкъун хъунни аслу я. Жуван диде-бубадиз жезмай къван фикир це, абурув къанивилелди, къайгъударвилелди эгечла. Керчек тир са гъадисда лугузвайвал, Женнет дидейрин къачерик квайди я.

Къуй чун Халък авур Халикъди вичин регъимдикай хкуд тавурай, къуй Ада чазни чи диде-бубайриз дуъз рехъ къалуррай.

Чи ватанэгълияр - гъар сана

Адахъ Москвада нуфуз ава

"Илимдилай зурба девлет ава", - лугузва халъдин мисалда. Гъакъицтдани, халъкъдин къадардив гекъигайла, маса халъкарилай тафаватлу яз, лезгийрин арада алимар гзаф ава. И икъара мад са алим алла хъянвайдакай чав Москвадай шад хабар агақна.

Малум хъайивал, РФ-дин МОН-дин ВАК-ди чи ватанэгъли **Маријат Даировна Шихнабиевадин** алимувилин дережа тестиқварунин ва медицина-дин илимринган кандидатвили диплом гүнин гъакъиндей къарап ақъуднава.

Маријат Шихнабиева 1989-йисан 19-июлдиз Махачкъала шеърдә алимир хизанды дидедиз хъана. 2010-йисуз Дағъустандын медакадемия тафаватлудаказ акъалттарна, 2010-2012-йисара "Терапия" пешедай ординатурада көлна. Адахъ къенепатан азаррин ва ультразвуковой диагностикин (УЗИ) рекъяр пешекарвилин шагъадатнамаяр ава. 2013-йисуз Маријата "Ультразвуковая диагностика" пешедай чирвилер артухарун патал Москвада авай Сеченован тъварунихъ галай институтда курсар көлна. Адан пешекарвилин алакъунриз курсунин кураторди еке квимет гана. Пешедин рекъяр вини дережадин ерияр къалурай Маријат Шихнабиевадин институтдин алимири "чаз күн хътин пешекарлар герекзаза", лаъдана, абуру ам ватандизни ахъай хъувунача.

Курсара хъайи 53 касдикай мулькубуруз тавур текифар анжак Марият Даировнадиз авуна. Нетикада адакай Москва шеърденин Центральный округдин Арбат къучеда авай маштүр поликлиникадин къуллугъчи хъана. Къалахдин юлдашрин ва сагъариз къвездайшурган арадани Маријат Шихнабиевадин чехи гульмет ава. Адан пешекарвилин хъсан ерияр, алакъунар Москва шеърденин здравоохраненидин департаментдин реформадин патай ганвай чухсагъулдин чарапини субтазва. Алай аямдин УЗИ-дин вири жуъредин къайдайрикай адахъ тамам чирвилер, къалахдин рекъяр вини дережадин таҗриба ава.

Квез чидани?

Гиппопотам

Шикилдай аквазвай гъал Африкада адетдинди яз гъисабзава. Бедендин чехи тир гиппопотам тамухъандихъ калтугзава. Вичин заланвал 3 тонндиз барабар, са сядта 48 километрдин мензилдиз чукуриз алакъазавай гиппопотам инсандин агақтайтла, ада ам рекъида. Тажуб жедай кар ятланы, Африкада вагъши гъайванрикай гзафни-гзаф гиппопотамри инсанар къенва. Гиппопотам вич бегемотдин са жуъре я. Филерилайнин носорогрилай алатаилья, чилел яшамиш жезвай гъайванрикай бедендин екевиляй гиппопотам пуд лаъзай чакадал ала.

Чин хам хүн патал гиппопотамри яру

Медицинадин рекъяр алим Маријат Шихнабиева 60-далай гзаф илимдин къвалихрин, гъа жергедай яз монографиядин автор ва Россиядин медицинада ультразвуковой диагностикин пешекарринг Ассоциациядин член я. Ада Россиядин сергъятра къилем физвай жуъреба-жуъре илимдинни таҗрибадин конференцияра, съездра ва маса миракатра иштиракзала.

Къетлендаказ къейд ийиз къланзана хъи, винидихъни лаъзивал, Маријат Даировна алимирин хизандай я. Адан

буба Даир Абдулкеримови Шихнабиев медицинадин илимринган доктор, ДГМУ-дин профессор, диде Саимат Бейбалаевна Юзбекова филологиядин илимринган кандидат, РАН-дин ДНЦ-дин ИЯЛИ-дин илимдин чехи къуллугъчи, Маријат Даировнадин чехи вах Наида Шихнабиева (Сулейманова) медицинадин илимринган доктор, Дағъустандын медакадеммидин акушервилин ва гинекологиядин кафедрадин доцент. Дағъустандын лайихлу дұхтур, кылин категориядин пешекар ва гинекологиядин отделенинин заведующий, юрван вах Эльмира Шихнабиева медицинадин илимринган кандидат, ДГМУ-дин стоматологиядин рекъяр пешекарвилин дережа хәждай кафедрадин доцент ва көлүнин краиз килигдай хилен заведующий я.

Шихнабиевин хизанды илимдин дережа авачириди са Маријат тир, гила амни бағырийрин адетдай физва. Маријат Даировнадин къилив къевзвай начагъбуру Интернетда кардик квай "Духтуррикай" сайтда адан гъакъиндай алхищдин келимаяр къизива:

"Маријат Даировна дерин чирвилер авай дұхтур, рикл ачук инсан, вичин кар хъсандин чизвай пешекар я".

"Начагъ касдиз гульмет ийидай, еке диккет гудай, реғымлу дұхтур я".

"Галай-галайвал гъавурдик кутазва, дикъетлудаказ ахтармишава. Алай вахтунда ихътин мергъяматлавал вирибурун патай аквазвач" ...

Дерин чирвилер, алакъунар авай лезги алимдихъ меркезда нуфуз хъунал бағырийри ва вири ватанэгълийри дамахзава.

рангунин гъекъ арадиз гъизва, ада гъайван күзваи ракынин нурарикай хъузва ва гъашаратар кхунарзава. Гиппопотамрин нехирар юкъуз күзва, ахпа, чимивал алатаилья, ий-фен вахтунда са шумуд сядта векъ незва. Абурувай це хъсандин къекъвез ва сирнав ийиз жеда. И гъайванар юкъван гъисабдади 45 йисуз яшамиш жезва.

Дульяда Россиядиз аксивалунин меслят

Великобританиядин премьер-министр Тереза Мэй ва Германиядин канцлер Ангела Меркель "Россиядин гъужумдиз" саналди аксивалунин чарасувиллин гъакъиндей меслят хъанва. Идакай премьер министр стридин сайтди хабар гузва.

Терезади Меркелааз еке күмек гүнайва "Скрипалан делодиз" талукъ яз рейсад-вилля чухсагъул малумарнава.

Сијасатчийри сүъбетдин вахтунда Вашингтонди гъулдандал ва алюминийдал таможнядин пошлинаяр эцигунин месэла, гъакъни Ирандихъ галаз США-дин президент Дональд Трампан ядерный икърар веревирдна.

Германияди ва Европадин са жерге улквейри ГРУ-дин виликан офицер Сергей Скрипаль ва адан руш Юлия Англиядин Солсбери шеърламиш хъайдайлай күлхүк Россиядин дипломаттар анрай ахъкудун малумарна. Сифте нубатда Лондонди улкведе Россиядин дипломаттин къадар тъимилярна ва Европадин маса улквейривайнай и кар авун талабна. Москвади лаъзайтла, ибур Англияди чуру ни-ятар аваз ийизвай гъерекатар я лугузува.

ША-диз жаваб яз

Россиядин гъукуматди Москвада авай США-дин векилханадин 58 къуллугъчи ва Екатеринбургда авай Америкадин генеральныи консульство 2 работник улквела герек авачирбурс яз малумарнава. Идан гъакъиндай Россиядин МИД-дин сайтди хабар гузва.

Дипломатар 5-апрелдади улкведе эъчеңүн лазим я. Идалайни гъейри, Москвади Санкт-Петербургда США-дин генконсульство кардик кутунин разивал инкарнава. Америкадин векилри анаг къве ийкъан къене тамамдаказ азад авун лазим я. Гъакъни США-дин векил Жон Хантсманавай ада Россиядин гъукуматдин векиллар Америкада дустағы авунин мумкинвериқай лаъзай гафарин мана ачуун истишина.

26-мартиз, ГРУ-дин виликан полковник Сергей Скрипаль ва адан руш Юлия зеърламишунхъ галаз алакъалу яз, США-ди Россиядин 60 дипломат чини улквела герек авачирбурс яз гъисабнавай ва Сиэтл шеърлера авай генконсульство агалун къетнай.

Жанавуррин юкъва регъят я,

инсанрихъ галаз - четин...

Испанви Маркос Родригез Пантойяди Вич 12 йисуз жанавуррин юкъва яшамиш хъана лугууз тестикъарзава. Идан гъакъиндай NewsHubди хабар гузва.

Пантойя 1946-йисуз дидедиз хъана, яшар пуд ийсав агақайла, дидедикай мағрум хъайи ада бубади ва тахай дидеди датланна басрухар гузвой. Гульгулай ам чубандиз маса гана. Гададин 7 йис тамам хъайила, адат къаюмвалзай чубан гел галачиз кваҳына.

Пантойядин гафаралди, ам жанавуррин лужуник акахына. Абуруни аял чин шараг хъиз къабулна. Испанви мағърада кусу къарагъзавай, къарникузар ва чульдин яр-емиш нез, ада са жуъреда вичин къил ақъудзавай.

Гададин 19 йис хъайила, адак Испаниядин аскеррин вил хъуна ва абуру ам инсанрин арадиз хана.

Алай вахтунда Пантойядин 72 йис тамам хъанва ва ада инсанрин арада вичи са акъван къулайдаказ гъиссазава лугузува. Ада хиве къазвайвал, жанавуррин юкъва регъят я, инсанрихъ галаз - хейлин четин. Алай вахтунда ада школьникохъ галаз гъайванрив къайгъударвилелди эгечунин, тѣбиат хъунин патахъай сүъбетар ийизва.

Жегыил къульзуди

Китайдин Шанхай шеърдидин пенсионер, вичин яшариз килигайла, къве сеферда жегыил яз аквазва. 67 йисан яшда авай Хайди вичин "жегыилвал" умумър активдаказ тухунхъ галаз алакъалу ийизва. Ада гъисабзайвал, жуъреба-жуъре рикл алладардай краал, къилди къаҷуртла, йогадал, манияр тамамарунал ва къулер авунал машгъуль хъуни жегыилвал хъуз къумекзава. Пенсионерди чакадин театрда къульзерава.

Хайди "Daily Mail" изданидин журналистидиз малумарнавайвал, гъар са инсандинхъ пуд жуъредин яш ава: биологический, психологический ва физический. Ада вичин хуси психологический яш 20 йисас барабар ийизва. Махсус машиндалди алумзазава физический яш 43 йисакай ибарат я.

2016-йисуз конкурсда иштиракайла, ам "Шанхайдин виридалайни модный чехи буба" яз гъисабна. И карди ам гзаф машгъурна.

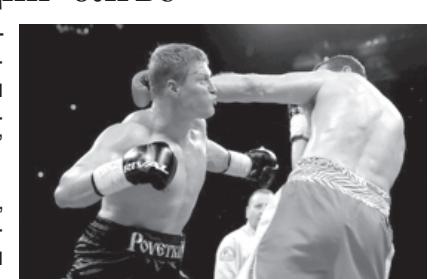
Поветкинан нубатдин бягъс

Промоутер Эдди Хернди малумарнавайвал, Россиядин боксер Александр Поветкин и гатуз Британиядин спортсмен Диллиан Уайтхъ галаз бягъс чүгүн телефонава. Идан гъакъиндай "The Mirror" чешмеди хабар гузва.

"За Поветкиназ, эгер ада клан хъайитла, Диллиан Уайтхъ галаз бягъс чүгүн телефонава", - лаъзанва промоутерди. Вичин патай Уайтани Поветкинхъ галаз рингдал эъчеңүн гъазур тирди лаъзанва. Эдди къеңднава хъи, Россиядин боксер WBA версиядай алай вахтунда чемпион тир Энтони Джошуадихъ галаз бягъс чүгүнзазава. Идакай вилик А. Поветкинан промоутер Андрей Рябинскийди зулуз россиявидинни Джошуадин бягъс тешкилдайдакай ихтилатнай, амма гульгулай икърар дегишил хъхъана.

И мукъвара Поветкина Дэвид Прайсан винел нокаутдалди гъаливал къачуна. Поветкинхъ 34 гъаливал (абарука 24 нокаутдалди я) ва са магълубвал ава. Уайтани вири 24 бягъс тухванва, абурука 23 бягъсина гъаливал къачуна (17 гъаливал - нокаутдалди).

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

понедельник, 9 апреля

РГВК

06.45 «Заряжайся!»
 07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
 08.00 «Заряжайся!»
 08.10 Мультифильмы
 08.30 «Живые истории»
 08.55 Д/с «Исчезновения»
 09.25 Х/ф «Очарован тобой»
 11.20 В/ф «Дагестан - край мастеров»
 11.45 «Служба Родине»
 12.05 «Парламентский вестник»
 12.30, 14.30 Время новостей Дагестана
 12.50 «Вдохновение»
 13.20 Д/с «Севастопольские рассказы»
 14.50 Т/с «Владыка морей»
 16.30 Время новостей Дагестана
 16.55 Х/ф «В 6 часов вечера после войны»
 18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»

19.30, 22.30 Время новостей Дагестана

20.00, 23.00 Время новостей Махачкала

20.20 Д/ф «Азербайджан. Страна негаснущих огней»

20.40 «На виду»

21.20 «Учимся побеждать»

21.35 «Память поколений»

Магомед Гаджиев

23.20 «Глобальная сеть»

23.40 Д/с «Посол империи. Невидимая схватка на краю бездны»

00.30 Время новостей Дагестана

01.00 Передача на табасаранском языке «Мил»

01.35 Т/с «Владыка морей»

02.40 «На виду»

03.20 Х/ф «Сокровища аятеков»

05.00 «Учимся побеждать»

05.20 Х/ф «В 6 часов вечера после войны»

18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.

9.00 Новости.

9.15 Контрольная закупка.

9.50 Жить здорово! (16+).

10.55 Модный приговор.

12.00 Новости.

12.15 Время покажет. (16+).

15.00 Новости.

15.15 Давай поженимся! (16+).

16.00 Мужское/Женское. (16+).

17.00 Время покажет. (16+).

18.00 Вечерние новости.

18.25 Время покажет. (16+).

18.50 На самом деле. (16+).

19.50 Пусть говорят. (16+).

21.00 Время.

21.30 Т/с «Частица Вселенной».

23.00 Вечерний Ургант. (16+).

23.35 Познер. (16+).

0.35 Т/с «Отличница». (16+).

2.30 Время покажет. (16+).

3.00 Новости.

3.05 Время покажет. (16+).

4.10 Мужское/Женское.

РОССИЯ 1

11:40, 14.40, 17.40, 20.45

Местное время.

Вести-Дагестан

18:00 Здоровье и жизнь

18.30 Акценты. Аналитическая программа Ильмана Алипулата

5.00 Утро России. (12+).

9.00 Вести. (12+).

9.15 Утро России. (12+).

10.00 Самом главном. (12+).

11.00 Вести. (12+).

12.00 Судьба человека с Борисом Корчевниковым. (12+).

19.50 Пусть говорят. (16+).

21.00 Время.

21.30 Т/с «Частица Вселенной».

23.00 Вечерний Ургант. (16+).

23.35 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).

19.00 60 минут. (12+).

20.00 Вести. (12+).

21.00 Т/с «Березка». (12+).

23.15 Вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).

1.50 Т/с «Неподкупный».

НТВ

5.00 Т/с «Супруги». (16+).

6.00 Сегодня.

6.05 Т/с «Супруги». (16+).

7.00 Деловое утро НТВ. (12+).

9.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).

10.00 Сегодня.

10.25 Т/с «Братаны». (16+).

13.00 Сегодня.

13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.

14.00 Место встречи.

16.00 Сегодня.

16.30 Место встречи.

17.20 ДНК. (16+).

18.15 Т/с «Морские дьяволы. Северные рубежи».

19.00 Сегодня.

19.40 Т/с «Морские дьяволы. Северные рубежи».

21.00 Т/с «Живой». (16+).

23.00 Итоги дня.

23.30 Т/с «Ярость». (16+).

0.40 Место встречи. (16+).

2.35 Ташинская Россия.

3.35 Поедем, поедим!

4.00 Т/с «Час Волкова». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Д/ф «Понять. Простить». (16+).

7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).

9.30 Давай разведемся! (16+).

11.30 Тест на отцовство. (16+).

12.30 Д/ф «Понять. Простить». (16+).

14.10 Мелодрама «Любовь Надежды». (16+).

18.00 6 кадров. (16+).

19.00 Т/с «Женский доктор 2». (16+).

20.55 Т/с «Восток - Запад». (16+).

22.55 Мелодрама «Проводница». (16+).

23.55 6 кадров. (16+).

0.30 Т/с «Свадьбы». (16+).

2.30 Т/с «Восток - Запад».

23.20 Достать до Луны. (16+).

23.05 Без обмана». Азия в тарелке. (16+).

4.25 Тест на отцовство. (16+).

5.25 Д/ф «Понять. Простить». (16+).

6.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.

8.00 Доктор И... (16+).

8.35 Х/ф «Женатый холостяк». (12+).

10.20 Д/ф «Польские красавицы. Кино с акцентом». (12+).

11.30 События.

11.50 Постскриптум. (16+).

12.55 В центре событий.

13.55 Городского собрания.

14.30 События.

14.50 Город новостей.

15.05 Т/с «Пуаро Агата Кристи».

16.55 Естественный отбор.

17.45 Т/с «Ой, ма-мочки! 2». (12+).

19.40 События.

20.00 Петровка, 38. (16+).

20.20 Право голоса. (16+).

22.00 События.

23.30 Достать до Луны. (16+).

23.05 Без обмана». Азия в тарелке. (16+).

4.25 Тест на отцовство. (16+).

5.25 Д/ф «Понять. Простить». (16+).

6.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром.

8.00, 9.15, 10.05 Т/с «Глухарь», 9-12 с. (16+).

9.00, 13.00 Новости дня.

10.00 Военные новости.

12.25, 13.15, 14.05 Т/с «Глухарь», 13-16 с. (16+).

14.00 Военные новости.

16.55 Д/с «Война машин». «ИС-2. Охотник на «Тигров». (12+).

17.25 Не факт!

18.00, 23.00 Новости дня.

18.40 Д/с «Крылатый космос». «Крылатый космос».

19.35 Теория заговора». «Ловушка для президента». (12+).

20.20 Специальный репортаж.

21.45 Не факт!

22.00 События.

23.35 Особая статья. (12+).

23.15 Звезда на «

ПЯТНИЦА, 13 апреля**РГВК**

06.45 «Заряжайся!»
07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке
07.50 «Заряжайся!»
08.00 Мультифильмы
08.45 «Заряжайся!»
08.55 Д/ф «Исчезновение»
09.25 Х/ф «Когда поют словами»
11.05 «Галерея искусств»
11.35 «Пятничная проповедь» Прямая трансляция с центральной Джума-мечети
12.10 Д/ф «Плачите, мальчики и не сдавайтесь»
12.50 «Агрокектор»
13.25 «Служба Родине»
13.45 Д/ф «Неизвестные герои необъявленной войны»
14.30, 16.30 Время новостей Дагестана

14.50 Т/с «Владыка морей»
16.50 Х/ф «Кукарача»
18.35 Обзор газеты «Дагестанская правда»
18.45 Передача на кумыкском языке
12.00 Новости.
19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
20.00, 23.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Подробности»
20.45 «На виду. Спорт»
21.20 «Молодежный микс»
21.40 «Моя поэтическая тетрадь»
23.20 Д/с «Севастопольские рассказы»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на кумыкском языке
01.35 Т/с «Владыка морей»
02.40 «Подробности»
03.00 Х/ф «Большие надежды»
05.00 «Молодежный микс»
05.20 Х/ф «Кукарача»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.15 Контрольная закупка.
9.50 Жить здорово! (16+).
10.55 Модный приговор.
12.00 Новости.
12.15 Время показет. (16+).
15.00 Новости.
15.15 Давай поженимся! (16+).
16.00 Мужское/Женское. (16+).
17.00 Время показет. (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.25 Время показет. (16+).
18.50 Человек и закон. (16+).
19.55 Телегра «Поле чудес». (16+).
21.00 Время.
21.30 Голос. Дети.
23.35 Вечерний Ургант. (16+).
03.00 Х/ф «Патерсон». (16+).
2.40 Х/ф «Рокки». (16+).
4.50 Модный приговор.

РОССИЯ 1

11:40, 14.40, 17.40, 20.45 Местное время. Вести-Дагестан
18:00 Мир Вашему дому
18.20 Наболевший вопрос
18.40 Вести-дежурная часть
5.00 Утро России. (12+).
9.00, 11.00 Вести. (12+).
9.15 Утро России. (12+).
9.55 О самом главном. (12+).
12.00 Судьба человека с Борисом Чорчевниковым. (12+).
13.00 60 минут. (12+).
14.00 Вести. (12+).
15.00 Т/с «Тайны следствия».
17.00 Вести. (12+).
18.00 Уроки русского. (12+).
19.00 60 минут. (12+).
20.00 Вести. (12+).
21.00 Юморина. (12+).
23.50 Х/ф «Разорванные нити». (12+).

НТВ

5.00 Т/с «Супруги». (16+).
6.00 Сегодня.
6.05 Т/с «Супруги». (16+).
7.05 Деловое утро НТВ. (12+).
9.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
10.00 Сегодня.
10.25 Т/с «Братаны». (16+).
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.30 Место встречи.
17.20 ЧП. Расследование.
18.00 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
22.40 Захар Прилепин. Уроки русского. (12+).
23.10 Брэнд Ринг. (12+).
0.10 Мы и наука. Наука и мы. (12+).
1.10 Место встречи. (16+).
3.10 Наши ПотребНадзор. Оливером. (16+).
4.05 Т/с «Час Волкова». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
7.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.45 Мелодрама «Счастливый билет». (Россия - Украина). (16+).
10.25 ЧП. Расследование.
11.00 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
12.00 События.
13.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Совсем другая жизнь». (Украина). (16+).
22.00 События.
22.30 Приют комедиантов. (12+).
0.25 Д/ф «Алла Демидова. Сбылось - не сбылось». (12+).
2.25 Спасите нашу семью.
1.15 Т/с «Коломбо». (США). (12+).
2.45 Петровка. 38. (16+).
3.00 Т/с «Инспектор Льюис». (Великобритания). Оливером. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.05 Х/ф «Человек родился». (12+).
10.00 Х/ф «Лишний». (12+).
11.30 События.
11.50 Х/ф «Лишний». (12+).
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.05 Все правда. (16+).
15.40 Детектив «Выстрел в спину». (12+).
17.30 Х/ф «Мой любимый призрак». (12+).
19.30 В центре событий.
20.40 Красный проект. (16+).
22.00 События.
22.30 Приют комедиантов. (12+).
0.25 Д/ф «Алла Демидова. Сбылось - не сбылось». (12+).
2.10 Х/ф «Досье человека в «Мерседесе». (12+).
4.50 Д/ф «Военные истории любимых артистов. Зиновий Гердт и Михаил Пуговкин».

ЗВЕЗДА

6.00 Теория заговора». «Ловушка для президента.
7.10 Х/ф «Внимание! Всем постам...» (12+).
9.00 Новости дня.
9.25 Х/ф «Ночная патруль». (12+).
10.00 Военные новости.
10.05 Х/ф «Ночной патруль». (12+).
11.35, 13.15, 14.05 Т/с «Влечах под Ковелем», 1-3 с.
13.00 Новости дня.
14.00 Военные новости.
16.10 Х/ф «Бег от смерти».
18.00 Новости дня.
18.40 Т/с «Вариант «Омега», 1-5 с. (12+).
23.00 Новости дня.
23.15 Т/с «Вариант «Омега», 1-5 с. (12+).
2.10 Х/ф «Досье человека в «Мерседесе». (12+).
4.50 Д/ф «Военные истории любимых артистов. Зиновий Гердт и Михаил Пуговкин».

суббота, 14 апреля**РГВК**

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Вахтар ва инсанар»
08.00 Мультифильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.55 Х/ф «Призрак замка Моррисвиль»
10.30 «Моя поэтическая тетрадь»
11.20 «Мой малыш»
11.50 Д/ф «Мельник Сайдагасан»
12.00 «Галерея вкусов»
12.50 «На виду. Спорт»
13.30, 03.45 Концерт к 90-летию народной поэтессы РД. Мишадт Гадибековой
16.00 Мультифильмы
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Дагестанское кино. Х/ф «Ожерелье для моей любимой»

18.10 «Глянец»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
19.55 «Парламентский вестник»
20.20 Проект «Мы – российский народ. Дагестан многонациональный»
20.45 «Первая студия»
21.30 «Полифония»
23.00 Х/ф «Мальчики»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
01.35 «Мой малыш»
02.00 Х/ф «Смертельный расклад»
05.45 Дагестанское кино. Х/ф «Ожерелье для моей любимой»

ПЕРВЫЙ

6.00, 10.00 Новости.
6.10 Х/ф «Ты у меня один».
8.00 Играй, гармонь любимиая!
8.45 М/с «Смешарики».
9.00 Умницы и умники. (12+).
9.45 Слово пастыря.
10.15 Андрей Панин. Невыясненные обстоятельства. (12+).
20.20 Проект «Мы – российский народ. Дагестан многонациональный»
20.45 «Первая студия»
21.30 «Полифония»
23.00 Х/ф «Мальчики»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
01.35 «Мой малыш»
02.00 Х/ф «Смертельный расклад»
05.45 Дагестанское кино. Х/ф «Ожерелье для моей любимой»

РОССИЯ 1

08.25 Дагестан спортивный
08.50 В гостях у Сида
11:20 Местное время. Вести-Дагестан
4.40 Т/с «Срочно в номер!» (12+).
6.35 М/с «Маша и медведь».
7.10 Живые истории. (12+).
8.00 Вести. Местное время. (12+).
12.00 Квартирный вопрос.
13.05 Поедем, поедим!
8.20 Россия. Местное время. (12+).
12.15 Идеальный ремонт.
13.30 Х/ф «Найти мужа Дарьи Климовой». (16+).
15.00 Новости.
15.20 Х/ф «Найти мужа Дарьи Климовой».
18.00 Вечерние новости.
18.15 Кто хочет стать миллионером?
19.50 Сегодня вечером.
21.00 Время.
21.20 Сегодня вечером.
23.00 Бельмондо глазами Бельмондо. (16+).
1.00 Х/ф «Ва-банкс». (16+).
2.30 Х/ф «Смертельный расклад»
4.40 Модный приговор.

НТВ

5.00 ЧП. Расследование.
5.40 Звезды сошлися. (16+).
7.25 Смотр.
8.00, 10.00, 16.00 Сегодня.
8.20 Их нравы.
8.35 Готовим с А. Зиминным.
9.10 Кто в доме хозяин? (16+).
10.20 Главная дорога. (16+).
11.00 Еда живая и мертвая.
12.00 Квартирный вопрос.
13.05 Поедем, поедим!
8.20 Россия. Местное время. (12+).
12.15 Сто к одному. (12+).
10.10 Пятеро на одном. (12+).
11.00 Вести. (12+).
11.40 Юмор! Юмор! Юмор! (16+).
18.00 Секрет на миллион. Маша Распутина. (16+).
19.00 Центральное телевидение.
20.00 Тыsuper! (16+).
22.40 Ты не поверишь! (16+).
23.20 Международная пилот-рампа. (18+).
0.20 Квартирник НТВ у Маргалиса. М. Жванецкий. «Музика моей молодости». (16+).
1.50 Х/ф «Дело чести». (16+).
3.40 Поедем, поедим!
4.05 Т/с «Личное дело». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
7.40 Мелодрама «Зажада мести». (Индия). (16+).
9.45 Едим дома.
10.20 Первый передача.
11.00 Чудо техники. (12+).
11.55 Дачный ответ.
13.00 НашПотребНадзор.
14.00 У нас выигрывают!
15.05 Своя игра.
16.00 Сегодня.
16.20 Следствие вели... (16+).
18.00 Новый русский сенсаций. (16+).
19.00 Т/с «Великолепный век». (16+).
23.30 6 кадров. (16+).
19.00 Т/с «Великолепный век». (16+).
20.20 Ты не поверишь! (16+).
22.10 Право знать! (16+).
0.30 Мелодрама «Маленькая Вера». (16+).
3.05 Дикие деньги. Джордж Сорос. (16+).
3.55 Хроники московского бытаНа. Наследники звезд. (12+).
5.05 6 кадров. (16+).
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
5.50 Достать до Луны. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

5.55 Марш-брюсок.
6.30 АБГДейка.
6.55 Х/ф «Садко».
8.25 Православная энциклопедия.
8.55 Х/ф «Ищите маму».
10.45 Х/ф «Приезжая».
11.30 События.
11.45 Х/ф «Приезжая».
13.00 Х/ф «Моя любимая свекровь». (12+).
14.15 Мелодрама «У реки два берега. Продолжение». (12+).
14.50 Секрет на миллион. М

ДУНЬЯДИН ЧЕМПИОН!

Мерд АЛИ

Усугчайдилай тир Наврузоврикай рахадайла, рикл сифте нубатда игитвилеринни къегъалвилерин сагыбрин тварар къведа: Ханбике Наврузовна, Сократ Гъажиевич, Сабир, Сейфедин Наврузовар ва икл мадни...

И икъара мад са шад хабар: Сабир Эмирсултанович Наврузован хтул ГъАЖИДИ тайский боксдай Таиландда къиле фейи чемпионатда дуньядин чемпионвилин твар, чул, къизилдин медаль къачунва.

Хабар гъасята хизан яшамиш жезвай Москвадив, чехи бубаяр яшамиш жезвай Махачкъаладив ва Усугчайдив агақына! Чаз муштлух чехи буба Сабира гана.

Эхъ, Сабир Эмирсултановичан хтул Гъажидикай идалай вилники спортдин рекъяй (сифтедай футбольдай, ахпа боксдай) къакъан гъасирин сагыб хъана. 2017-йисуз Грозныйда, аддай виллик - Казань шегъерда тешкилай чемпионатра тайский боксдай дуньядин Кубонкар къачуна, и рекъяй ам пешекар боксеррин жергеда гъатна.

Гила Бангкоқда (Тайланддин меркез) къиле фейи чемпионатда Гъажи Надирович Наврузова ярумчукхиналда Бразилиядай тир боксер нокаутдиз ракъурна. Финалда лагъайтла, Украинаадай атанвай вад сеферда дуньядин чемпионвилин дережаяр къачунвай боксер вичин гужлу тъутариши кураги въеъена!..

Гъажи Докъузпара райондин центр Усугчайдил дидедиз хъана, спортдин вердишилдер Москвада вичин буба, РФ-дин лайиху тренер Надир Сабировичан гъилик къачуна. Ам лагъайтла, Москвада яшамиш жез хейлин йисар я. 1997-2008-йисара Москвада тайский боксдай Федерациядин председатель тир. Гила а къуллугъ Надирин хва Гъажиди давамарзва.

Дуньядин чемпионди WMF версиядай, чехи заланвал (91 кг) авай боксеррин арада галаз-галаз вад бяъсина вад гъалибвал къачуна! Чна чи пагъливандиз агаънавай дережаяр риккин сидкыдай мубаракзва:

Къуй, алатиз асирап,
Мұмтұлығъ хъуй ваз гъасирап!
Чна валди дамахда,
Хъиз үлиишиширап...

ФЛНКА-дин кумекдалди...

Дагъустандин Огни шегъерда 2004-2007-йисара дидедиз хъай аялрин арада Лезгийрин милли медениятдин федеральный автономиядин призар патал азаддиз къуршахар къунай Къиблепатан Дагъустандин къенкъечивал патал акъажунар къиле фена.

Спортдин и мярекат ФЛНКА-дин къуватралди түккүр хъувуна тадаракламишай шегъердин Аялринни жаванрин спортшколадин дарамат ачух хъувуниз талукъарнавайди тир. ДЮСШ-да сифте яз къиле физиав ихтигин дережадин акъажунар чин къуватар алцуумиз Дагъустандин Огни, Дербент шегъеррин, Мегъарамдурун, Сулейман-Стальский, Табасаран, Даҳадаев районрай тир жаван пагъливанри иштиракна.

Гележедин машгъур пагъливанар гъасиррал экъечидалди виллик шегъердин 4-нумрадин ДЮСШ-дин директор Гъажимегъамед Шалбузо-

ва школадиз ва санлай Къиблепатан Дагъустанда жегъилрин арада спортдин хилез къумекар гунай ФЛНКА-дин президент Ариф Керимовас сагърай лагъана.

Инал гъакл шегъердин администрациядин къилин заместитель Эльдар Назаралиев, аялрин дидебубаяр чехи жезвай несилдин гележидикай, сагълам умумърдикай рахана, жегъилриз насыгъатар гана ва къиле А. Керимовас аваз ФЛНКА-дин вири коллективдиз чухсағъул лагъана.

Акъажунар заланвилин 6 категориядай къиле фена. Дагъустандин Огни шегъердин аялри-13 медаль (абурукай 6-къизилдин), Сулейман-Стальский райондин виклербуру 5, Табасаран райондай тир пагъливанри 4 медаль къазанмишна. Даҳадаев райондиз 2 медаль хутахна.

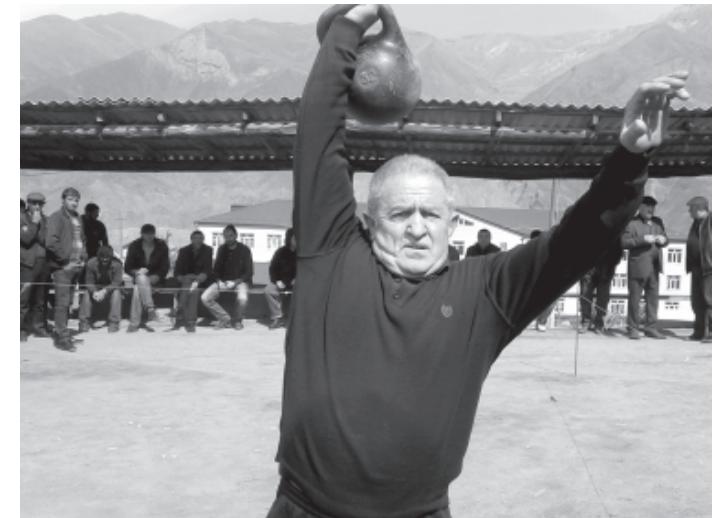
Сифтеълан чкаяр къур вирибур ФЛНКА-дин патай къиметлу пишкешрин, медалринни дипломрин сагъибар хъана.

МИЛЛИ ЖУРЫЕЙРАЙ АКЪАЖУНАР

Куругъули Къалажухви

Гъар йисуз адет хъанвайвал, Докъузпара райондин Мисискарин хуъре Яран суварин серъятра аваз спортдин милли журыеийрай акъажунар къиле фена. Цинин йисуз къван гадарунай, алай чкадилай хадарунай ва путар хкажунай къиле фейи акъажунар хейлин пагъливанри чин алакъунар къалурна.

Акъажунарн нетижада къван гадарунай 1-чка Элмадин Ибрағимова (Махачкъала), 2-чка Мевлан Акберова (Мисискар), 3-чка Нажмудин Мусабегова (Цийи Къарақуъре) къуна; алай чкадилай хадарунай 1-чка Абдурагъман Жамиева (Цийи Къарақуъре), 2-чка Тельман Рамалданова (Цийи Къарақуъре), 3-чка Элмадин Ибрағимова (Махачкъала) къуна; путар хкажунай 1-чка Элмадин Ибрағимо-

ва (Махачкъала), 2-чка Эмин Ибрағимова (Мисискар), 3-чка Багъадин Алиева (Мисискар) къуна.

Гъалиб хъайбуруз ва при-

здин чкаяр къурбуруз райондин администрациядин патай дипломар ва пулдин пишкешар гана.

Спортдин милли журыеийрай акъажунар райондин мад са шумуд хуъре къиле фена.

Гъаливал къазанмишна

Райсудин НАБИЕВ

Рустам АЛИЕВАН 7 йис я. Курхуърелай тир ам дах Лазерхъ ва диде Индирадихъ галаз Москвада яшамиш жезва.

Дидед члапни чизвай чи жегъил ватандашди улкведин меркезда хъсандиз келзава. Ам каратэдлени машгъул жезва. Тежрибалу тренер Симпай Данилодин гъилик Рустама каратэдин сирер чирзава.

И мукъвара жегъил пагъливанди Подольск шегъерда къиле фейи областдин акъажунар сифте яз иштиракна. Рустама 20 килодин заланвал авайбурун арада гъаливал къазанмишна.

Ам акъажунарн кубокдин, къизилдин медалдин ва каратэдин маҳсус парталприн винелай күтүндай яру чулунина сагъиб хъана.

Рустам Алиеван къаст машгъур спортсмен хъун я. И карда азаз диде-бубадини къумекзава.

Къурелди

1:1

Махачкъаладин "Анжи" Россиядин чемпионатдин 24-турдин серъятра аваз "Краснодардихъ" галаз къуѓвава. Чи командади эхиримжи легъзайра барабар гъисабдив агаънвара.

Махачкъалавийрин ваариз 33-декъикъада Виктор Классона туп яна. Анжиги Олег Данчекоди лагъайтла, 94-декъикъада гъисаб сад хъувуна.

"Анжи", 24 очко аваз, турнирдин таблицада 14-чкадал ала.

8-апрелдиз "Анжи" Каспийскда "Спартакдихъ" галаз къуѓвава.

Хатасувал таъминарин

Апрелдин эхирра - майдин сифте къилера Дагъустанда къиле фидай спортдин акъажунарай Европадин чемпионатдин вахтунда хатасувал таъминарун месэлайриз талукъ совещанида Госдумадин депутат Александр Карелина ва Россиядин спортивный акъажунарай Федерациидин сад лагъай вице-президент Георгий Брюсов аштиракна. Абуреспубликадин бязи спортшколайризни фена, Европадин чемпионатдиз теклуфунин сенжемдани иштиракна.

Пуд пагъливан

Мурманскда ММА-дай къиле фейи Кефердини Рагъакидай патан федеральный округдин чемпионатда иштиракай вад лезгидикай къве пагъливан акъажунарилай алудна. Финалдиз акъатай Айвазов Чапан (65,8 кг) 2-чкадиз, Гъашим Эседуллаев (65,8 кг), Маил Женетов (61,2 кг) буърунждин медалрэз лайиху хъана.

Ригадайн Калининграддай - гимишар

Латвиядин Рига шегъерда 23 йис жедалди яшар хъанвай жегъилрин арада азаддиз къурша-

хар къунай акъажунар иштиракай Мадрид Жамалдинов 2-чкадиз лайиху хъана.

АЗаддиз къуршахар къунай Шумилован призар патал Калининградда къиле фейи международный турнирдани Мадрида гимиш къазанмишна. Гъа и турнирда иштиракай Рамазан Ферзалиев буърунж патал бяъсина кумукъина.

Радмиран къизил

Китайдин Наньнинда China Dragons-ди Patriot Boxing Team къабулна. Чи боксёр Радмиран Абдурагъманова и акъажунарн серъятра аваз 3:0 гъисабдади гъаливал къазанмишна. Россиядин командади лагъайтла, 4:1 гъисабдади турнир акъалтарна.

Къастунал къеви яз

Москвада къиле фейи кёкусинкай каратедай Россиядин чемпионатда чи ватандаш Шамил Рамазанова къизилдин медаль къазанмишна. Къеидийин, Шамил Рамазанов вад сеферда Россиядин чемпионатдин призёр тир, гила чемпион хъана.

Цилчияр - гъаличияр

Цил чугунаш Дагъустандин хъягъай командади Россиядин официальный чемпионатда виридалайни хъсан нетижада къалурна. Акъажунар 30-мартилай 1-апрелдади Санкт-Петербургда къиле фена.

Республикадин и журедай спортдин федерациядин регъбер Ислам Рамазанова къейдайвал, акъажунар Россиядин 15 региондай командадири иштиракна. Заланвилин 4 категориядай гъаличияр тайнарна. Улкведин чемпионатда сифте яз дишегълийрини иштиракна.

- Чи итимар-цилчияр 700 кг-дал къведалди ва 1000 кг-дин категорияда тафаватлу хъана. Дишегълийрин ва какахъай командадири 4-чкаяр къуна, - алава хъувуна ада.

Командадири арада къвед вад пуд лагъай чкаяр Ингушетиядин ва Кабардино-Балкариядин республикайрин пагъливанрин арада пайна.

ЛезГи газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин печатдин ва информациядин министерство

367018, Махачкъала,
Насрутдинов пр., 1 "а"

КЪИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ
Тел/Fax. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

**КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ**
М. А. АГЫМЕДОВ
65-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
65-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
65-00-58

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62
КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА
ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА
НУМРАДИН РЕДАКТОР
Э. ШЕРИФАЛИЕВ

Газет йисан 52 сеферда акътазва
Газет алакъын, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле түзчил авунин рекъял Федэральны къул-лугъудин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2016-йисан 12-декабрдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ ТУ 05-00358
Макъалаяр редакцияди түккүр хъийизва.
Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур эл-къвена ваххузвач. Редакциядин макъалайриз авторин фикирар сад тахъун мумкин я.

**РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:**
367018, Махачкъала, Насрутдинов
проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз ваххудай вахт - 21.00

Чап ийиз ваххана - 16.50

Газет "Издательство" "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкинан къиче, б.

Тираж 7195

(Г) - И лишандик квай материалар
гъакъидихъ чапзавайбуру я.

(12) - И къван яшар хъянвайбуру къелрай
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД

Отделение - НБ РД г. Махачкала

БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Мубаракфай!

Хъсан меценат, зегъметчи инсан, дустарикай дуст, чехи хизандин къил, лезги милли руьгъдин амадаг Азетуллагъ Исаевич МЕГЬАМЕДАГЬАЕВАЗ:

*Зияратри багъшина жед
михъивал,
Веледризни ганва руьгъдин
чехивал!
Амай къван гагъ сагълам
сикъивал,
Гыч къалурдач са къуналли
кесибвал.
Рикхъиз, варни,
экв къилелаз, ачух я,
Гъавияй ви Итимвал чаз
артух я!
Яшамиши хъухъ, дуст,
яшарал яшар жес,
Ариши - къакъын, Кетин
къилиз ухшар жес...*

ВИ 75 ЙИСАН ЮБИЛЕЙ
ТЕБРИКЗАВАЙ
“ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН” РЕДАК-
ЦИЯДИН КОЛЛЕКТИВ.

*Мартдин эхиримжис къве юкъуз
Махачкалада “Абитуриент ДГУ -
2018” лишандик кваз 9-11-класстра
къелзлавай аялрин арада олимпиада
къиле фена. Адаз Кефернатан Кав-
каздин Олимпиада лугъузтай: ана Чеч-
ен Республикадай, Карабаево-Чер-
кесиядай, Кефернатан Осетия - Ала-
ниядайни шитиракчияр авай. Шад
жедай кар ам я хъи, жаванрин ака-
жунра Муъгъвергандин юкъван шко-
ладин 9-класда къелзлавай ШИХСАИДОВА Эльвиради 1-
чика къуна. Чна Эльвирадиз и агалкъун рикъин сикъидай
мубаракзава ва адахъ гележегдэ мадни еке агалкъунар
жедайдак умуд кутазва.*

ЭЛЬВИРАДИ ТАРС ГУЗВАЙ МУАЛЛИМ АБДУЛАШИМ.

Ван авуна Эверайла, гъай лагъ!

Тегъи МЕГЬАМЕДОВ,
Сулейман-Стальский район-
дин Агъа СтПал-Къазмаяр

зетар, журналар четин гъалда
хъункай хейлинбуруз са къай-
гъуни авач.

Инсанар исятда гъикл ава?
Анжак заз хъсан хъуй, амай къва-
лахар зи къайгъу туш лугъузва.
Акъ хъана къандач, чан зи азиз-
бур! Клеве авай касдиз, жувани
тутъуна, къумек гана къанда.
Ибур чехибуру аял чавалай чи
япара цанвай гафар я. Ша, чна и
гафарал амал ийин. Са тымил
къванин регым аваз хъайтла,
неинки “Самур” газетдиз, кlevе
авай вирибуруз къумек ийдайд-
дак за умуд кутазва.

Жуван нубатда за и тлалабун
икъ къилиз акъудда: яргъал ве-
гъин тавуна, “Самур” газет хъын-
да. Зун гъавурда акъазва, анжак
са за хъиналди газет девлетлу-
ди жедач. Белки, и макъала га-
зетдин чинлай къелай масабуру-
ни залай чешне къачун...

Ктабрин гъафте

Дагъви ШЕРИФ

Дагъустандин нинийрин госте-
атрда “Аялрин ва жаванрин
ктабрин гъафте” ачухунин мяре-
кат къиле фена.

Театрдин дараматдин фой-
еда “Ктабрин уълкве. Гъикъван
хъсан я ам аваз!” лишандик кваз
ктабрин выставка ачухнавай.
Инал тамашачийриз Н. Юсу-
пован тъварунихъ галай республи-
кан библиотекада давам хъана.

Зашита яблони от вредителей и болезней в саду

На дворе уже апрель месяц. Наступила самая ответственная пора для садоводов. А это значит, что садоводы должны быть готовы к защитным мероприятиям. В настоящее время главную угрозу для садоводов представляют яблоневый цветоед и яблоневая плодожорка.

ЯБЛОНЕНВЫЙ ЦВЕТОЕД. Повреждает бутоны. В прохладную весну, когда растягивается фаза бутонизации, количество поврежденных бутонов может достигать - 65-80%. В теплую весну, наоборот, количество повреждений снижается. К обработкам необходимо приступить в фазе “выдвижение соцветий”. Эта же обработка направлена на уничтожение зеленой яблонной тли, паутинных клещей, казарки, букашки и др. вредителей, выход которых также происходит в фено-фазе “выдвижение соцветий - розовый бутон”.

ЯБЛОНЕНВАЯ ПЛОДОЖОРКА. Вылет бабочек происходит после цветения. Опрыскивание наиболее эффективно, когда плод бывает размером как фундук. (лещина). Этой же обработкой можно уничтожить медяниц, щитовок, гусениц листоверток. Учитывая разную биологию этих вредителей важно применение инсектицида широкого спектра действия - КАРАЧАР, КЭ. Препарат обеспечивает быстрое и длительное действие, обладает акарицидными свойствами (против сосущих вредителей). Общая схема защиты яблоневого сада предполагает 6-7 туров обработок:

- Зеленый конус (калифорнийская щитовка);
- Розовый бутон - перед цветением (цветоед, тли, листовертки, долгоносики);
- Конец цветения (тли, клещи);
- Образование завязи (Яблоневая плодожорка 1-е поколение);
- Рост плодов. Двукратное опрыскивание с интервалом 15-20 дней (яблоневая плодожорка 2-е поколение, клещи);
- Рост плодов (яблоневая плодожорка 3-е поколение).

МИСРИЕВА Б.У., д.с.-х.н.,
Глава Дагестанского представительства
АО “Щелково АгроХим”.

НАДЕЖНАЯ ЗАЩИТА ОТ ВРЕДИТЕЛЕЙ

КОНТАКТНО-КИШЕЧНЫЙ ИНСЕКТИЦИД
ИЗ ГРУППЫ ПИРЕТРОИДОВ

против широкого спектра вредителей на посевах зерновых,
овощных и других сельскохозяйственных культур,
на пастбищах и в садах

- Обеспечивает быстрое и длительное действие
- Обладает акарицидным действием
- Низкие нормы расхода и стоимость гектарной обработки

Дагестанское представительство АО «Щелково АгроХим»
г. Дербент, ул. Таги-Заде, д. 30а Тел.: +7(960)4151916; +7(928)5906222
dagestan@betaren.ru

ЩЕЛКОВО
АГРОХИМ
российский агрогигант защиты

www.betaren.ru